

BEVORDERING DER BIJEN-
TEELT IN NEDERLAND
VER. TOT

bijenteelt

Maandschrift voor de Bijenteelt - ISSN 0166-6444

Jaargang 82 - no. 7/8 - juli/augustus 1980

Officieel orgaan van de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland

SPEURBIJTJES

Tarief: tot 20 woorden f 6,50, elk woord meer 35 cent. Bij vooruitbetaling te voldoen op giro-nummer 823276 van de Ver. tot Bevordering der Bijenteelt te Wageningen. Bij 11 keer plaatsen 10 % korting. Inzendtermijn voor de 10e van de maand, voorafgaande aan de maand van plaatsing. De redactie aanvaardt geen verantwoordelijkheid voor de inhoud.

TE KOOP AANGEBODEN: bevolkte **bijenkasten**; wegens verhuizing ook **imkersartikelen**, zoals slinger etc. Jongejans, Burg. Prinslaan 45, Ede, tel. 08380-11303.

TE KOOP: bevolkte **kasten en korven**, R. de Haan, tel. 03200-47377.

TE KOOP: **Nederlandse koolzaadhoning** in emmers van 14 kg. B. Slotboom, Holterweg 9, Rekken, tel. 05453-443.

TE KOOP: 6 goedbevolkte **bijenvolken** (veggers), waarvan 2 **simplexkasten** geheel nieuw (1980) en 2 gebruikte simplexkasten. Alle 1 broed- en 1 honingkamer. 1 10-raams- en 1 9-raamsspauk, bevattende 1 broed- en 2 honingk. Alle groen met witte rand. Prijs kasten + inhoud op aanvraag. R. Bakker, Scheepshellingstraat 105, 9665 KC Oude Pekela, tel. 05978-2592.

TE KOOP: **bijen** in kasten en korven. W. Brink, Oude Zwolseweg 27, Apeldoorn, tel. 055-211447.

GEVRAAGD: **koolzaad- en zomerhoning**, wordt ook thuis afgehaald. A. Onderdelinden, tel. 05253-1965.

TE KOOP: **vers stuifmeel** van eigen oogst. J. A. Dekker, Amsterdam, tel. 020-193224.

IMKER KOERIER: gestencild 6 x per jaar over de bijenteelt in Suriname. HF 12,- p. j., giro 1106228 t.n.v. K. v. Deursen (Paramaribo).

AANGEBODEN: **Carnica-volkjes**, bevr. op Schiermonnikoog. Te leveren juli-aug. Carnica-kring Ommen, p.a. Vuurdoornstraat 24; B. J. Bremmer, tel. 05291-2402 en H. Noeverman, tel. 05291-2856.

Imkerij „DE TRAY“ koopt al uw **Nederlandse honing**, ook **bijenvolken** op ramen gevraagd; tel. 03434-4375, Traayweg 10, Leersum.

AANBIEDING: **zaad van witte Honingklaver en Phacella**. Beide 30 gld. per kg, mits besteld met gelijkijdige betaling t.n.v. Holland Select Zaadhandel Andijk, Rabobank 302411666 of giro 2992600.

TE KOOP: **bijenvolken**, lege **kasten** en uitgebouwde **ramen**. A. G. Willigenburg, Dorp 97, Benschop, tel. 03477-1883.

MAANDSCHRIFT VOOR DE BIJENTEELT

Adres redactie en administratie: **Bijenhuis, Grintweg 273, 6704 AP Wageningen**, tel. 08370-12863, Giro 82.32.76.

De niet van redactiewege geplaatste artikelen vertolken de mening van de inzenders en geven niet altijd het inzicht van de redactie of het hoofdbestuur weer.

Alle stukken **vóór de 10e van elke maand** aan het Bijenhuis, ook opgaven en betaling van advertenties en speurbijtjes.

BIJ DE VOORPLAAT

De stand van het Bijenhuis is ook deze zomer weer present op vele honing- en bijenmarkten.

Foto: H. v. d. Ende, Leiden

TE KOOP GEVRAAGD: **partijen Nederlandse honing**, o.a. koolzaad-, zomer- en heidehoning. Wij bieden hoge prijzen. **HET BIJENHUIS te WAGENINGEN**, tel. 08370 - 12863.

TE KOOP: **gebruikte Simplexkasten en gebruikte korven**. Tevens kopen wij alle soorten **Ned. bijenhoning**. C. van Holland, Dijkstraat 118, Veenendaal, tel. 08385 - 13795, b.g.g. 08385 - 10202.

IN- EN VERKOOP van **bijenvolken, kasten en korven, honing en lege kasten en korven**. J. C. Basten, Burg. Brouwenseweg 3, Horsens (Gld.), tel. 08874-1791.

WIJ KOPEN: **Inlandse Bijenhoning, Ruwe - Zuivere Bijenwas, Propolis, Honing- en Waszemerij** **ARKADIA, Lochem**, tel. 05730-2884 en 2219.

TE KOOP: **nieuwe en gebruikte 3-raamshoningslingers nog voor de oude prijs**. H. de Vries, Huize St. Gertrudis, Workum, tel. 05151-1252. Beilen van 13.30 - 14.30 uur en van 18.30 - 20.00 uur.

TE KOOP: **Imkersartikelen, kunststraat etc.** maar ook roggestro, Janneke de Jong, Rotterdam, tel. 010-224871.

Kaarsentrekkerij-Imkerij „DE RIT“ Zoelen (Betuwe), tel. 03448-1653. Groot- en detailhandel van Kunststraat, bijenwas, bijenkorven, bijenwaskaarsen (gerold en gedompeld), honing, honinggreep mede, honingcrème, pit, kandelaars enz. ledere dag geopend.

TE KOOP GEVRAAGD: **bijenvolken** in korven, kasten en op ramen (aan huis afgehaald). „De Bijenkorf“, Hoevelakenseweg 144, 3784 WK Terschuur, tel. 03426-1978.

HONINGSLINGERS: Extra aanbieding. 2-raams-honingslinger (RVS) f 360,-; 3 raams (RVS) f 440,-; 4-raams (RVS) f 490,-. Siegerland 2-raams honingslinger (vertind) f 345,-. Bijenmagazijn „De Bijenkorf“, Hoevelakenseweg 144, 3784 WK Terschuur (bij Amersfoort).

INTERNATIONAL SELECTION OF BEE BOOKS IN ENGLISH

Lists on request

International Bee Research Association
Hill House, Gerrards Cross,
Bucks SL9 0NR, England

H.H. IMKERS

Zendt vanaf heden al uw

RUWE RAATWAS . . .

rechtstreeks of in verenigingsverband
naar . . .

HONINGZEMERIJ

W. van 't LAND

Telefoon 2607 Barneveld

Desgewenst KUNSTRAAT terug.

* U zult zien, wij betalen de hoogste prijs.

INHOUD VAN DIT NUMMER

Kleine historie van „Schiermonnikoog“	pag. 163
Wie? Wat? Waar?	164
Wat heeft Unicef nou met honing te maken?	164
Stuifmeelanalyse van Ned. honing-V	166
Officiële mededelingen	168
Nieuws van het Bijenhuis	169
Wespen	170
Met het „Groentje“ op reis	171
Anno	172
Evenementen over de grens	173
Imkersdag 1980	175
Oogst en Dracht	175
De lezer schrijft	176
Afdelingsnieuws	182

Kleine historie van „SCHIERMONNIKOOG”

Na beëindiging van de serie artikelen over het symposium Koninginneteelt 1979 en het voorlopig afsluiten van de discussie rond het rassenprobleem leek het ons een goede gedachte dit laatste, zo niet allerlaatste opstel van onze oud-redacteur te plaatsen.

Eens te meer blijkt daaruit hoe grondig en consciëntieus hij in belangrijke zaken te werk ging en daarbij ook nog de kunst verstond deze in een soepele stijl op eenvoudige en duidelijke wijze weer te geven. Helaas kunnen wij van zijn schrifturen niet meer genieten, des te beter echter van de tientallen foto's, die mevrouw Maagendans ons tijdelijk ter beschikking stelde voor plaatsing in het blad, dat voor haar man een deel van zijn leven heeft betekend.

REDACTIE

In de dertiger jaren begon het besef gemeengoed te worden, dat wij met de bijenhouderij op de verkeerde weg waren. Iedereen importeerde koninginnen uit alle mogelijke landen. Vooral de heer Henri Meier, die Amerikaanse „goudbijen” uit de Verenigde Staten liet overkomen en deze aan het Amerikaanse klimaat aangepaste afstammelingen van Italiaanse bijen met vaardige journalistieke pen in de Telegraaf beschreef, heeft daarmee op de Veluwe, waar nog altijd de meeste volken worden gehouden, veel kwaad gesticht. De gekruiste afstammelingen van deze bijen bleken ware steekduivels te zijn. Onze eigen donkere bij, eigenlijk het noordelijke ras dat ook in Noord-Duitsland voorkwam en waarvan de zgn. heidebij een variant was, verbasterde snel onder invloed van die buitenlandse importen en het duurde niet lang of de opletende imker kreeg in de gaten dat er iets moest gebeuren.

Symptomen daarvan waren o.a. dat de afdeling Apeldoorn in 1941 in Spelderholt een eigen bevruchtungsstation opzette en dat dr. Winkel inleidingen hield over het onderwerp „Is verbetering van onze inlandsche bij, mogelijk, noodig en loonend.” Dat bracht natuurlijk de nodige discussie op gang, die haar neerslag vond in de bijenperiodieken van die dagen.

Op 1 februari 1947 werd op initiatief van de heer Schwieters te Zwolle een vergadering belegd om te komen tot oprichting van een afzonderlijke vereniging voor koninginneteelt. Eén van de discussiepunten was en dat is typerend voor de situatie: Is het verantwoord een afzonderlijke vereniging op te richten of moeten we afwachten totdat de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland als geheel van het belang der koninginneteelt overtuigd is?

Het resultaat was dat ter voorbereiding van de oprichting der definitieve vereniging een commissie werd benoemd, bestaande uit: J. H. Schwieters (Dedemsvaart), voorz.; B. H. Lammerink (Zwolle), secr.; dr. ir. N. Feekes (Kampen), H. J. Lohuis (Albergen) en L. Minderhoud (Halsteren), leden; dr. ir. A. Minderhoud, adviseur.

Tot de taak van de commissie behoorde tevens na te gaan of het mogelijk was op het midden van de Afsluitdijk (Breezand) een bevruchtungsstation te stichten. Inmiddels was ir. J. F. A. M. Mommers eveneens als adviserend lid aan de commissie toegevoegd.

Besloten werd — mede met het oog op de onmogelijkheid raszuivere moeren van buiten in te voeren — voorlopig uitsluitend te gaan werken met koninginnen van onze inlandse bij. Er werd een reglement voor het bevruchtungsstation vastgesteld. Het zgn. Lohuiskastje werd als uniform bevruchtungskastje aangewezen. Van de Dienst Zuiderzeewerken werd alle medewerking verkregen en de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt verleende een subsidie.

De eerste resultaten waren niet best. Het bevruchtungspercentage beliep slechts 29.4. Dit had tot gevolg dat men naar een andere plaats begon uit te zien, zoals de Woeste Hoeve en Terlet op de Veluwe. Ook de Waddeneilanden werden uitvoerig besproken, maar eventuele plannen moesten worden afgekeurd wegens te verwachten vervoersmoeilijkheden.

Op 1 januari 1949 telde de vereniging 64 leden. Wanneer het bestuur „omgegaan” is weten we niet, maar zeker is dat op 7 april 1950 tijdens een vergadering te Assen een reglement werd opgesteld voor het plaatsen van bijenvolken op de bevruchtungsstations Schiermonnikoog en Ameland. Daarbij werden de volgende bevruchtungsperioden vastgesteld: 6 t/m 20 juni en 20 juni t/m 4 juli **Krainer**-darrenvolken; 4 t/m 18 juli en 18 juli t/m 1 aug. **inlandse** darrenvolken.

De vereniging was geen lang leven beschoren. Zij werd in 1952 opgeheven en met ingang van het jaar 1953 nam een door het Hoofdbestuur van de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt benoemde Koninginneteeltcommissie het werk over.

Op Schiermonnikoog werd een Krainer en een Nederlands (zwart) volk geplaatst, uiteraard in verschillende perioden. Op Ameland (Nes) een Italiaans volk en op Ameland (Hollum) een

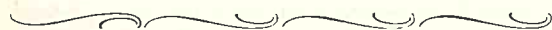
Nigra-volk. De teelt van de Italianen op Ameland kon niet doorgaan, omdat het volk niet voldoende darren leverde. Voor de teelt van Nigra's bestond zo goed als geen belangstelling. In totaal werden 174 Krainer en 38 zwarte volkjes ter bevruchting ingezonden.

In 1954 werd Schiermonnikoog alleen opengesteld voor Krainers, terwijl in verband met de hoge kosten geen volken meer naar Ameland werden verzonden, waarmee het nog resterende bevruchtungsstation op dit eiland tevens ter ziele ging. Op Schiermonnikoog werden tenslotte alleen nog maar Krainers, later Carnica's opgesteld.

In 1958 besloot de Koninginneteelcommissie pogingen in het werk te stellen om (zonder kosten) een apparaat voor kunstmatige inseminatie te krijgen. Wanneer het niet lukte de techniek daarvoor binnen redelijke termijn volkomen onder de knie te hebben zou men om hulp vragen in Engeland. De darrenvolken werden intussen vervangen door volken van de heer v. d. Berg uit Egmond Binnen, een bekend Krainer-teler.

Arnhem, 1979.

H. G. Maagendans (†)

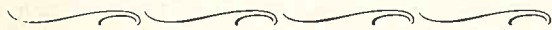
Wie? Wat? Waar?

Mevrouw Rive diepte deze interessante afbeelding ergens in het Bijenhuis op, maar niemand weet (meer) wie het is.

Het lijkt ons een welgedane farmer uit het toen nog „wilde” Westen van de Ver. Staten, die op het punt staat (overdag!) met zijn bijen te gaan reizen. De platte kastjes lijken veel op de Thüringer-Beuten van Gerstung en het zgn. Landsberger Magazin, die in het begin van deze eeuw in Duitsland en Zwitserland tamelijk populair waren en mogelijk door deze emigrant werden meegenomen of nagebouwd.

Redactie

WAT HEEFT UNICEF NOU MET HONING TE MAKEN?

Er wordt veel gepraat over ontwikkeling aan de basis: de dorpsbewoners in ontwikkelingslanden zèlf betrekken bij wat gedaan kan en moet worden om de kwaliteit van het leven te verbeteren. Dat is heel erg moeilijk met een doorgaans straatarme bevolking. Mensen die in honger en volslagen armoe leven krijg je niet zo gemakkelijk naar voorlichtingsbijeenkomsten, moederclubs en wat er nog meer georganiseerd wordt om hun betere begrippen over voeding, gezondheidszorg, opvoeding en hygiëne bij te brengen. Ze zijn geneigd doodnuchter te vragen hoe ze daar in materieel opzicht beter van worden. Als je hun een middel kunt geven om een beetje bij te verdienen groeit hun belangstelling voor de eigen maatschappelijke problemen zienderogen.

En daarom, als daar over de weg naar El Nacimiento in Guatemala een vrachtauto met bijenkorven van Unicef komt aanhobbelen, betekent dat een keerpunt in het leven van de veertig gezinnen, die in dit kleine dorpje wonen. Veertig gezinnen, jawel, maar elk met minstens vier tot zes kinderen. Tachtig kinderen in de schoolgaande leeftijd.

De bijenkorven die Unicef daar aanvoert, gaan wat doen. Ze gaan de belangstelling van de dorpsbewoners wakkerschudden, ze gaan hun voedselpakket verrijken, ze gaan hun inkomen verbeteren en — wat op den duur misschien nog het belangrijkste zal blijken — de door de bijen uitgevoerde bestuiving op de te velden staande gewassen zal tot betere oogsten leiden. Dertien dorpelingen hebben zich als vrijwilligers aangemeld en zullen de imker-cursus volgen. Desgevraagd zeggen zes van hen dat ze kunnen lezen en schrijven. Die kunnen dan tenminste de bijgeleverde handleiding lezen en anderen de opgedane kennis bijbrengen.

Maar nu is er nog een instructeur, die alles kan uitleggen. Ze krijgen alles te horen over het onderhoud van de korven, over de bijenkoningin en alles wat verband houdt met de bijenteelt. Het gebruik van de bijgeleverde imker-uitrusting, handschoenen, beschermingsgaas en andere benodigdheden wordt uitgelegd. Maar ook wordt nadrukkelijk gezegd dat de later verkregen honing ten goede moet komen aan het hele dorp, als voedsel en als bron van inkomsten. En dan komen de vragen: Wanneer zullen we de eerste honing kunnen winnen? Wat doen we ermee? Aan wie kunnen we de honing verkopen? En als deze proef slaagt, kunnen we er dan zeker van zijn dat we méér bijenkorven kunnen krijgen? Allemaal vragen, die een duidelijk en bevredigend antwoord krijgen.

Honing — een belangrijk aanvullend voedsel

Als een bijenkorf goed verzorgd wordt produceert hij ongeveer 0.7 liter per week. In Guatemala is de prijs daarvan twee gulden. De voedingswaarde van honing is groot; de vitaminen en mineralen zullen een belangrijke aanvulling op het dieet van de dorpsbewoners zijn. Die krijgen de raad hun kinderen geregeld honing te geven en er zelf van tijd tot tijd ook maar eens een lepel van te snoepen. Als je zo hoort wat de dorpelingen eten lijkt die aanvulling echt wel nodig. Wat zij tot zich nemen is koffie, mais en suiker.

Zwarte bonen eten ze ook wel graag, maar die moeten ze kopen en nu de prijs omhooggeschoten is komen die dus zelden op tafel. Groente wordt nagevoel niet gegeten en de enige melk die ze ooit krijgen is als ze als baby nog aan de borst zijn. Vlees is ook een zeldzaamheid, maar sommige gezinnen houden wel varkens.

Toekomstdromen

Nu ze horen dat ze met de honing ook kunnen verdienen, komen de plannen los. Een grote wens is electriciteit. Even kennis maken met de spreekster: Maria Estela de Zot, negentien jaar oud, moeder van vier kinderen tussen de negen maanden en vijf jaar oud. Zij spreekt behalve het plaatselijke Zutuïl-dialect ook Spaans.

„Wij hebben alleen maar kaarsen voor als het donker wordt”, zegt ze. „Olielampen zijn op zichzelf al duur en dan moet je de olie nog kopen. Maar zelfs al heb je die, dan nog is het licht te zwak om bij te werken en te lezen. En we willen toch graag dat onze kinderen wat leren.”

Ze gaat verder: „We moesten ook medische hulp hebben. Veel van onze kinderen zijn vaak ziek: mazelen en diarree. In het regenseizoen zijn we allemaal verkouden en andere kinderen lijden aan dysenterie. Goddank is nog geen van mijn kinderen gestorven, maar doorgaans moeten we beter worden door tijd en geduld.”

Honing gaat wat doen voor deze mensen en voor hun kinderen. Die eerste tien bijenkorven, die nu zijn aangekomen, zijn maar een begin. Maar het betekent een stap vooruit. Als ze zien dat het goed gaat, zullen er meer mensen komen die bijenkorven willen hebben. Ze hebben al een soort coöperatie opgericht, een samenwerkingsorgaan. Wat ze er mee zullen verdienen zal aan het hele dorp ten goede komen.

Zo hebben Unicef en honing toch wel wat met elkaar te maken. Een begin is gemaakt met bijenkorven en andere benodigdheden voor de bijenteelt voor 35 dor-

pen. En wat kost dat Unicef? Nog geen 3000 gulden per dorp met inbegrip van materiaal en opleiding. Die instructie duurt maar twee dagen, maar wordt wel door latere bezoeken gevolgd om te zien hoe de zaak loopt en om verdere adviezen te geven.

In de meeste dorpen nemen zowel vrouwen als mannen aan de opleiding deel, maar het merendeel bestaat toch uit mannen.

Het met de honingwinning verkregen geld wordt hoofdzakelijk gebruikt voor maatschappelijk opbouwwerk ter plaatse, maar ook als aanvulling op het gezinsinkomen. De hoogste opbrengst van de eerste honingwinning is 2000 gulden geweest. Maar die kan veel hoger worden als de bijenhouders hun aantal korven uitbreiden.

Naar een artikel van Aina Bergvall, een Zweedse journaliste, in „UNICEF-NIEUWS”, nr. 161, april 1980.

Verkoopadressen

Depot Friesland:

H. Akkerman, Oosterwoldseweg 47, 8421 RP Oldeberkoop, tel. 05164-439. Open di. gehele dag, vrijd.middag, zat.morgen en na tel. afspr.

Depot Groningen:

Fenna en Ger Postma, Kampenslaan 8, 9626 TE Schildwolde, tel. 05982-1455. Open dagelijks, behalve vrijdag na 12.00 uur.

Depot afd. Assen:

J. H. Lubbers, Bosstraat 66, 9401 PV Assen, tel. 05920-17162.

Depot G. J. L. ten Cate:

Verzetstraat 60, 7671 GL Vriezenveen, tel. 05499-3040.

Depot Enschede:

H. H. Schutte, Sportlaan 22, 7541 BN Enschede, tel. 053-318165; afhalen: vrijdags van 18.00 uur - 19.00 uur.

Depot Reggedal:

H. J. Haanenpen, de Hogenkamp 2, 7471 CW Goor, tel. 05470-5576.

Depot afd. Gorssel e.o.:

G. J. Lensink, Deventerweg 7, 7213 ED Gorssel, tel. 05759-1283.

Depot Achterhoek:

B. Meijerman, Dwarsdijk 6, 7025 CR Halle, tel. 05736-479.

Depot afd. Epe:

Coöp. Novaco (Welkoop), Paasvuweg 7, 8161 CA Epe, tel. 05780-12317.

Depot Nunspeet:

Th. G. Veenstra, Schaepmanlaan 47, 8072 AR Nunspeet, tel. 03412-4037.

Depot Apeldoorn:

Coöp. WELKOOOP, Iordensweg 57, 7391 KD Twello, tel. 05712-1531.

Depot Boerenbond-Neerbosch-Hees:

St. Agnetenweg 63, 6545 AT Nijmegen, tel. 080-777793.

Depot West-Betuwe:

J. W. M. v. Aalst, Walgstr. 31, 4064 CK Varik, tel. 03445-1369. Open zat. 14.00 - 16.00 uur en na tel. afspraak.

Depot afd. Bunnik-Houten:

B. Th. Barten, Koningslaan 23, 3981 HD Bunnik, tel. 03405-1742.

Depot Noord-Holland:

H. S. Homburg, Velsersduinweg 165, 1971 ZB IJmuiden, tel. 02550-21530. Open dagelijks van 13.00-16.00 uur en

na tel. afspraak; donderdags gesloten.

Depot G. Hiemstra:

Noorderdracht 63, 1695 CR Blokker, tel. 02292-1734.

Depot afd. Rotterdam:

A. Bakkert, Berglustlaan 49A, 3054 BB Rotterdam, tel. 010-183123; na tel. afspraak.

Depot Gouda e.o.:

J. Verboom, Spoorweg 4, 2841 LF Moordrecht, tel. 01827-2489.

Depot "Prommelsluis" afd. Schouwen-Duiveland:

C. L. v. d. Wekken, Provincialeweg 5, 4321 SM Kerkwerve, tel. 01110-4821.

Depot Noord- en Zuid-Beveland:

J. Moerman, Abelenstraat 2, 4462 BR Goes.

Depot Oirschot:

A. Pel, 't Kasteeltje 3, 5688 EN Oirschot, te. 04997-2096.

Depot Zuid-Limburg:

J. Maraitte, Rijksweg 4a, 6325 PE Berg en Terblijt, tel. 04406-40309.

STUIFMEELANALYSE VAN NEDERLANDSE HONING-V

5. NAJAARSHONING

Heidehoning

Aan het einde van de zomer is de Struikheide (*Calluna vulgaris*) in Europa één van de voorname drachtplanten. De belangrijkste gebieden waar de Struikheide voorkomt zijn de Atlantische kustgebieden van Noord-Spanje tot Schotland en Skandinavië en verder ook de kustgebieden van de Noord- en Oostzee. Daarnaast komt de heide voor in de Alpen in Zuid-Duitsland en Zwitserland, m.n. tussen 1400 en 2700m hoogte. Echte heidehoning wordt gekarakteriseerd door een hoog gehalte aan enzymen, een typerende roodbruine kleur, een aparte smaak en vooral door de geleïachtige consistentie (thixotroop gedrag), wat veroorzaakt wordt doordat heidehoning i.t.t. andere honingsorten eiwit bevat.

Thixotropietest

Het eiwitgehalte van heidehoning bedraagt gemiddeld 2% (andere honingsorten 0,2%). Voor deze bijzondere eigenschap is door de Fransman Louveaux een testmethode ontwikkeld om

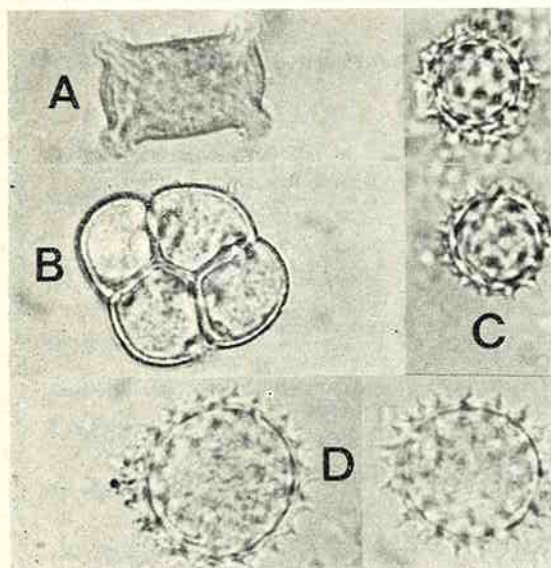

Foto 9. Pollen van:

- A *Impatiens* sp. (Balsemien)
- B *Calluna vulgaris* (Struikheide)
- C *Solidago* (Guldenroede)
- D *Aster tripolium* (Zeeaster)

Totale vergroting 750

na te gaan of heidehoning niet vermengd is met andere honingsorten, zoals dopheide. Hiertoe wordt een centrifugebuisje (10 cm lengte, 1,5 cm inwendige doorsnede) gevuld met heidehoning en 10 minuten op 65 ° C verwarmd en vervolgens gecentrifugeerd om luchtballen te verwijderen. Daarna wordt het busje afgesloten met een rubber stop en gedurende 12 uur bij een temperatuur van 65 ° C verwarmd, waarna een afkoelingsperiode van 24 uur volgt. Dan wordt het busje horizontaal gelegd: echte heidehoning mag nu niet uitlopen.

Louveaux heeft bovendien een vrij eenvoudige methode ontwikkeld om het eiwitgehalte te bepalen. Uit de gevonden waarde is dan een aanwijzing te verkrijgen omtrent de mate van eventuele bijmenging van heidehoning met andere honingsorten.

Mikroskopisch onderzoek

Ook het mikroskopisch onderzoek geeft een beeld van de echtheid van heidehoning, waarbij tevens de geografische herkomst van de honing te lokaliseren is. De begeleidende vegetatie in de diverse Europese heidegebieden verschilt. Maurizio (4, 5) heeft het mikroskopisch beeld van acht typen Europese heidehoning beschreven. Zo komen b.v. in heidehoning uit Zuidwest-Frankrijk naast Struikheide o.m. voor: Ericasoorten (Dopheide), Rozemarijn, Slangekruid, Lavendel, Eucalyptus en Zonneroosje, terwijl ook de Tamme kastanje in opmerkelijke hoeveelheden aanwezig is. De bijdrage van Tamme kastanje is soms te proeven: Franse heidehoning kan een wat bittere nasmaak hebben, vergeleken met de Nederlandse heidehoning. Weliswaar komt in onze heidehoning ook wel Tamme kastanje voor, maar dan toch in aanzienlijk mindere mate.

Nederlandse heidehoning

Bij het onderzoek van 16 monsters Nederlandse heidehoning, gewonnen in de jaren 1971 tot 1978, werden uiteraard in alle monsters pollen van *Calluna vulgaris* aangetroffen. Het pollen-aandeel van *Calluna* bedroeg in 5 monsters meer dan 45% (tot 100% toe), eveneens in 5 monsters tussen 30 en 45% en in de overige 6 monsters minder dan 30%. In het algemeen mag

men stellen dat heidehoning in ieder geval echt is als het stuifmeelaandeel van *Calluna* groter is dan 45%. Toch komen in onvervalste heidehoningen ook lagere gehalten voor. Dit hangt samen met de methode van honingwinning. Gebruikt men de Ericaborstel of het Kolbtoestel dan verkrijgt men heidehoning die in alle opzichten met slingerhoning is te vergelijken. Het totaal aantal stuifmeelkorrels bedraagt in dit geval 20.000 tot 100.000 per 10 g honing. Bij pershoning komen echter veel meer stuifmeelkorrels in de honing terecht, het heideaandeel in de pollen is dan wat minder. Een stuifmeelaandeel van minder dan 30% wijst op bijmenging van andere honingsoorten. Vooral 1979 bleek door de weersomstandigheden een moeilijk jaar te zijn voor wat de heidehoning betreft. De bijen bezochten andere drachtbronnen en zowel imkers van de Veluwe als uit Drente maakten melding van „vreemde” heidehoning. Over de Drentse heidehoning leest u het een en ander in de laatste (zesde) aflevering van deze serie, over de heidehoning van de Veluwe heeft Jan van de Veluwe onlangs bericht (6).

Een trouwe begeleider van de heide is *Trifolium repens* (Witte klaver), aanwezig in 14 honingen, soms zelfs met een pollenaandeel van meer dan 45%. Pollen van *Cruciferae* (Kruisbloemigen) werden in 10 honingen gevonden. *Castanea* (Tamme kastanje) werd in 7 honingmonsters aangetroffen met een pollenaandeel uiteenlopend van 13 tot 67%. Hierbij moet in het oog gehouden worden dat de pollen van Tamme kastanje oververtegenwoordigd zijn in de honing. Pollen van *Centaurea cyanus* (Korenbloem) en pollen van *Erica tetralix* (Dopheide) werden eveneens in 7 honingen aangetroffen. Pollenaandeel 1 tot 12 resp. 2 tot 25%. Incidenteel werden nog gevonden o.a. pollen van *Rubus* (Braam), *Fagopyrum esculentum* (Boekweit), *Filipendula* (Moerasspirea), *Epilobium angustifolium* (Wilgeroosje), *Labiatae* (Lipbloemigen), *Helianthus annuus* (Zonnebloem) en *Gramineae* zoals Maïs.

Zeeasterhoning

De Zeeaster (*Aster tripolium*) werd een aantal jaren geleden massaal gesignaleerd in de nieuw-aangelegde Flevopolders en voorts in de IJ-polder. De honing is zwakgeel tot lichtbruin van kleur met een typische, niet door iedereen gewaardeerde smaak. Mikroskopisch onderzoek wijst uit dat naast pollen van *Aster tripolium* ook pollen van *Trifolium repens* (Witte klaver) en van *Cruciferae* (Kruisbloemigen) aanwezig zijn.

Gemengde najaarshoning

Ook als de bijen niet op reis gaan lukt het in

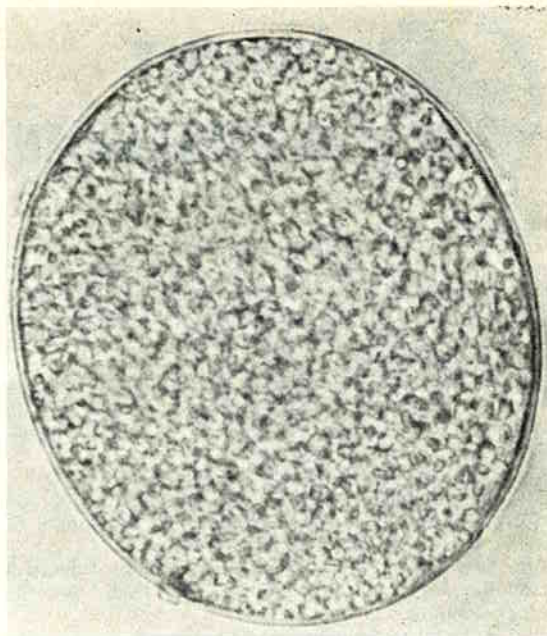

Foto 10. Pollen van Zea (Maïs)

Totale vergroting 750 x

een aantal streken van ons land zo rond 15 september voor de derde maal in het seizoen honing te slingeren. Met name in gebieden met veel openbaar en particulier groen, zoals tuinsteden en villadorpen. De laatste jaren werden een vijftal monsters najaarshoning, afkomstig uit een aantal dorpjes in de provincie Noord-Holland, onderzocht. Opvallend was de donkere kleur van de honingen, 2 ervan waren zelfs zwart als stroop. Bij mikrosopisch onderzoek stuit men dan vaak op schimmelsporen, wat wijst op de aanwezigheid van honingdauwhoning. Wat de nektarleveranciers betreft: dit waren vooral *Trifolium repens* (Witte klaver), *Vicia* (Wikke) en *Liguster*, terwijl in een enkel geval *Phacelia* en *Solidago* (Guldenroede) een behoorlijke bijdrage leverden. Herfstaster bleek in de onderzochte honingen slechts een bescheiden bijdrage te geven. Hoewel meerdere imkers melding maakten van een uitbundig bezoek van de bijen aan de *Symphoricarpos* (Sneeuwbes) konden de pollen maar spaarzaam in de honing waargenomen worden.

Literatuur:

- (4) A. Maurizio. Das Pollenbild Europäischer Heidehönige. *Annales de l'Abeille* 9 (4) 375-387 (1966).
- (5) A. Maurizio. The heather honeys of Europe. *Bee World* 54 (3) 111-116 (1973).
- (6) Jan van de Veluwe. Heidehoning vergeet het maar. *Maandschrift voor de Bijenteelt* 81 (11) 236-237 (1979).

J. D. Kerkvliet en A. P. J. van der Putten.
Keuringsdienst van Waren, Haarlem.

OFFICIËLE MEDEDELINGEN

ERESPELDEN EN VERENIGINGSONDERSCHIEDINGEN

Aan de volgende personen werd in het voorjaar 1980 een erespeld uitgereikt, wegens een jarenlange actieve bestuursfunctie, of een verenigingsonderscheiding, wegens een langdurig lidmaatschap van de Vereniging.

Afd. Apeldoorn: dhr. Hietkamp.

Afd. Noord- en Zuid-Beveland: dhh. S. Dekker C. D. de Feijter, J. Kostense, M. Mallekoote, A. Nijse, M. van Oosten, C. Oudendijk, J. Smits, A. J. van Willegen.

Afd. Epe: dhr. J. van Vembde.

Afd. Oostelijk Flevoland: dhr. U. Wiersma.

Afd. Geldermalsen: dhh. J. van Haften, J. A. van Heerewaarden, H. J. van Kuilenburg, H. de Ronde, C. Schot, W. M. Zijveld, J. W. M. van Aalst.

Afd. Den Haag: dhh. Vink, v. d. Kamp, Ruinaard, Weverling, van Eck, Frijlink, van der Hurk, van Rij, Stoppelenburg.

Afd. Hoogezand-Sappemeer: dhr. Drenth.

Afd. Kampen: dhr. G. Stoel.

Afd. Loenen a/d Vecht: dhh. A. Ligtenberg, A. Smit.

Afd. Musselkanaal: dhr. Bakker.

Afd. Oostburg: dhh. J. J. de Reu, Iz. de Hullu, A. G. Modde, U. A. C. van Waes, A. C. Goossens.

Afd. Oranjewoud: dhr. T. J. de Ruiter.

Afd. Renkum: dhr. G. B. P. Koppenhagen.

Afd. Rijssen: dhh. J. J. Gierveld, J. C. Nollen, G. Nijland, J. Poortman, J. Veneklaas, E. J. Vrugink.

Afd. Vaassen: dhh. J. Terwel, J. Esman.

Afd. Winterswijk: dhr. L. Hagedoorn.

Afd. Zwolle: dhh. P. Beekman, H. A. Habers.

Tijdens de Alg. Verg. op 29 maart j.l. werd aan de heren J. M. A. van Os en A. J. van Willegen de Erespeld van de Vereniging toegekend.

BIJEN IN DE TWEDE KAMER

Vragen van het lid Jansen (P.P.R.) aan de Minister van Landbouw en Visserij:

1. Is het waar, dat door de invoer van bijenkoninkinnen uit Roemenië bij een proefstation in Oberursel (West-Duitsland) een parasiet (varroa-mijt) is mee ingevoerd, die in onze klimatologische omgeving het getroffen bijenvolk volledig kan vernietigen, of, met behulp van een nog in het proefstadium verkerende bestrijding, tot een slechts onzeker voortbestaan van het betreffende bijenvolk kan leiden?
2. Zo ja, welke maatregelen moeten dan in het kader van de Bijenwet worden genomen om de parasiet te bestrijden?
3. Is voldoende mankracht aanwezig bij het rijksbijenteeltconsulentschap en bij de bijenverenigingen om de varroa-mijt doeltreffend te bestrijden?
4. Is bij het rijksbijenteeltconsulentschap voldoende deskundigheid aanwezig om de bestrijdingsmethoden van bijenziekten verder te ontwikkelen?

5. Zijn er andere ziekten die de bijenvolken acuut bedreigen en hoe is de bestrijding daarvan geregeld?

Uit: Kamerverslagen Tweede Kamer der Staten-Generaal, 16 mei 1980.

VRIENDEN VAN AMBROSIUSHOEVE

Jaarvergadering en Studieweekend.

Op 11 oktober a.s. zal onze jaarvergadering plaatsvinden te Hilvarenbeek. Daarop aansluitend en op zondag 12 oktober willen we weer een studieweekend organiseren. Het zal onze eerste lustrumvergadering zijn en wij hopen dat velen via hun aanwezigheid een feestelijk tintje aan het geheel willen geven. Willen degenen die interesse hebben voor dit studieweekend zich hiervoor tijdig aanmelden bij het secretariaat. Wij zijn reeds bezig een interessant programma samen te stellen.

Wenskaarten.

U weet dat u nog steeds wenskaarten kunt verkrijgen? Door f 7,50 over te maken op één van onderstaande rekeningen komt u in het bezit van 10 stuks met enveloppen!

Werkdag.

Op zaterdag 8 november willen we weer aan de slag op de Ambrosiushoeve. Er moeten o.a. grote bomen worden verplant en er moet gaas gespannen worden om verdere konijnenoverlast te voorkomen.

Varia.

Had u al langer het idee om ons werk te steunen? Maak dan f 25,— over op één van onderstaande rekeningen. Uw geld komt in de eerste plaats ten goede aan het werk op de Ambrosiushoeve!

Gelezen in een brief van een afdeling die Ambrosiushoeve bezocht n.a.v. het afsluiten van een cursus drachtplanten:

"... wij stonden versteld van wat mede door hulp van de Vrienden van Ambrosiushoeve tot stand is gekomen... en bepaalde thuishorende voorzieningen zoals korvenstal en torenvalkenhorst zijn er ook verwezenlijkt!"

RABO-bank Rijsbergen 14.53.12.216, postrek. 3949772. G. M. van Gurp, secr. Laan v. Rasseghem 31, 4835 CG Breda, tel. 076 - 614329.

NIEUWS VAN DE PROEFBIJENSTAND

Monsteronderzoek op gewone mijtziekte (Acarapis woodi R.).

Dank zij de aanstelling van een tweede laborante voor drie maanden kon de achterstand in onderzoek van de vorige herfst genomen monsters worden ingelopen. Deze achterstand was ontstaan in de zomer van 1979 door een langdurige vacature. De uitbreiding van de vervoersbeschikking met de gemeente Schiermonnikoog bracht dit voorjaar nog eens ruim 1000 monsters extra binnen; deze moesten, verspreid over bijna het gehele land, in korte tijd worden genomen. Dit bracht wel problemen mee voor de werktijden en de ambtelijke toewijzing van autokilometers. Het tot nu toe onderzochte aantal monsters en dat van de voorgaan-

de jaren is aangegeven in onderstaande tabel:

jaar	aantal
1977	1926
1978	4548
1979	4092
1980 (t/m 31-5)	3227

Inzendingen.

Dit zijn de monsters bijen, die wij van de imkers ontvangen, als zij ziekte, sterfte of andere onregelmatigheden bij hun volken constateren. Op deze wijze komen zij de wettelijke verplichting na (door ons hiervan mededeling te doen) en helpen ons bij de opsporing. Uit het aantal inzendingen blijkt wel, dat er veel meer dan voorheen gelet wordt op afwijkende verschijnselen. Waarschijnlijk hangt dit samen met de publiciteit en activiteit rond de oprichting van de ZBT's. Omdat deze inzendingen op het voorkomen van meerdere ziekten worden nagekeken (Mijtziekte, Varroa, Nosema en Amoëbe) kost dat onderzoek van onze medewerkers veel tijd. Maar een groot voordeel is, dat het consulentenschap beter dan voorheen geïnformeerd wordt over het voorkomen van verschillende ziekten in ons land. Tot en met 31 mei hadden we ontvangen 126 inzendingen met 178 monsters bijen (vorig jaar in totaal 256 monsters). Verder werden er 81 inzendingen wasmul onderzocht op Varroa; bij 3 inzendingen van de AID werden stuifmeelklompjes gedetermineerd. Ook werd van 7 honingmonsters de herkomst vastgesteld.

Berekening.

Om schade door nachtvorsten op het fruitperceel tegen te gaan, moest de regeninstallatie op 9 nachten worden ingeschakeld. Wellicht was, achteraf gezien, in een aantal gevallen deze berekening niet nodig geweest; als de temperatuur des nachts echter daalt naar 0° C, dan is niet te voorzien hoe diep deze nog verder zal dalen. De installatie moet lang daarvoor al ingeschakeld zijn. Maar ook is er vaak berekend om het grote tekort aan vocht in de maand mei aan te vullen. Dank zij deze installatie staan de beregende percelen er goed voor, ook de veld- en tuinbonen.

Bezoekers.

De „open dag” op 16 mei was een succes. Bijna 300 bezoekers kwamen, over de hele dag gespreid, een kijkje nemen. Ze werden rondgeleid over de „tentoonstelling” over het werk in het laboratorium, door de hal en door de tuin en ze keken naar enkele films in de schuur. Het weer was goed, er was volop koffie (maar niet genoeg broodjes met worst) van de „Vrienden” en bezoekers en medewerkers waren tevreden. Ook de belangstelling voor rondleidingen (meestal op zaterdagen) begon in mei weer op gang te komen. Naast groepen uit eigen land hadden we ook al twee grote uit het buitenland: Rijnland en Wallonië. Uit de omgeving kwamen enkele groepen op een avond.

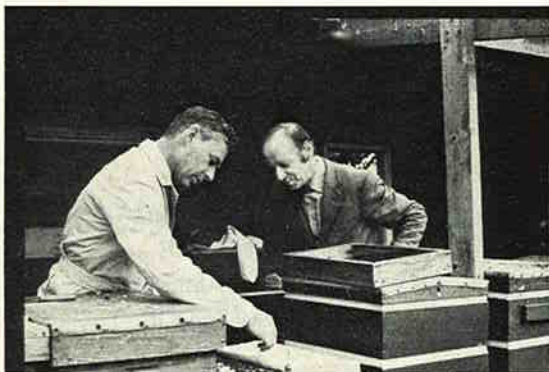
ir. J. J. Pettinga, rijksbijenteelt-consulent.

NIEUWS VAN HET BIJENHUIS

PROFICIAT PRAKTISCH IMKERS !

Op 29 en 30 mei j.l. vonden in het Bijenhuis weer de examens Praktisch Imker plaats. Of het nu aan het goede weer op de examendagen of aan de vragen van de examinatoren ofwel aan de kennis en kunde van de kandidaten lag kan ik u niet zeggen, wel zijn alle deelnemers aan het examen geslaagd. Wij hopen en verwachten van de nieuwe Praktisch Imkers dat zij hun steentje zullen bijdragen aan de voorlichting over bijenteelt en eventueel ook bij het onderwijs. Hier volgen de namen van de behalers van het „mooiste diploma” dat de Vereniging kent: de heren J. W. M. van Aalst, Varik; B. J. Bremmer, Ommen; K. G. Buurke, Aalten; G. J. Glastra, Bennekom; J. A. van Heugten, Mierlo; A. A. Lantinga, Stadskanaal; G. v. d. Made, Apeldoorn; B. Meijerman, Halle; M. Simon, Arnhem; H. Uylenburg, Bussum en M. v. d. Velden, Tolbert.

Een extra pluim verdient ons Hoofdbestuur lid in de Achterhoek de heer B. Meijerman, die de beste punten behaalde.

Tevens was het op 30 mei nogmaals mogelijk het examen honingkeurmeester af te leggen voor degenen die op 26 jan. j.l. hiertoe niet in de gelegenheid waren. Diploma's werden uitgereikt aan: mevrouw De Boer, Amsterdam en de heren v. d. Berg te Amsterdam, v. d. Meulen te Sliedrecht en Smit te Zetten. Abusievelijk werd de naam van de heer Spijker te Soest niet opgenomen in de lijst van geslaagde honingkeurmeesters in het aprilno. van het Groentje.

NIEUWE AFDELING OP DE VELUWE.

Door verschillende oorzaken wel wat laat, maar toch wil ik hier nog graag de oprichting van AFDELING ERMELO vermelden. Van de heer Noorderijk, penningmeester van de afdeling, vernam ik dat het ledental groeiende is. Een cursus beginners en gevorderden werd dit jaar door de afdeling georganiseerd. Plannen zijn er om dit najaar weer een cursus gevorderden te geven mits genoeg deelnemers zich hiervoor aanmelden. Voor inlichtingen betr. afdeling of cursussen kunt u terecht bij mevr. Verripe-Loman, Zeeweg 23, 3853 LH Ermelo.

ZILVEREN BRUILOFT.

De heer en mevrouw Louters vieren op zaterdag 16 augustus a.s. hun 25-jarig huwelijksfeest. Voor mevrouw Louters betekent dit dat zij ook al 25 jaar het wel en wee van de Vereniging en vooral van het Bijenhuis deelt. Degenen die de familie Louters willen komen feliciteren zijn welkom op zaterdag 16 augustus van 14.00 uur tot 16.00 uur bij hen thuis.

WIST U DAT

Een monster bijen opgestuurd naar Hilvarenbeek één à twee dagen eerder aankomt als u de postcode gebruikt! Dus verzenden aan: Ambrosiushoeve, Tilburgseweg 32, 5081 NG Hilvarenbeek. En dan wel op maandag, dinsdag of woensdag, daar de bijen anders het weekend op het postkantoor blijven „liggen”, wat het onderzoek bemoeilijkt.

T.R.

WESPEN

De wespen, die het ons in de zomer en dan vooral in de tweede helft van de zomer lastig maken, vooral op zandgronden, behoren tot de familie der **Vespidae**. Het betreft hier de soorten:

Paravespula germanica F., de Duitse wesp;

Paravespula vulgaris L., de gewone wesp.

Levenscyclus.

Bovengenoemde wespesoorten behoren tot de sociaal levende insecten, d.w.z. dat zij in meer of minder grote groepen bij elkaar leven.

In het voorjaar legt het reeds in het vorige najaar bevruchte wijfje, de „koningin” van de staat, een nest aan, meestal in de grond of op andere beschutte plaatsen, in schuren, muurholten, spouwmuren, onder het dak, e.d. De raten worden gemaakt van grijze of bruingele, papierachtige stof, bereid uit door het insect fijngekauwde hout- en andere vezels. De raten zijn altijd omgeven door een min of meer ballonvormig omhulsel eveneens, bestaande uit hetzelfde papierachtige materiaal.

In de cellen van de raat legt de koningin haar eieren. De daaruit komende larven worden door haar verzorgd. Na de verpopping komen hieruit de werksters, die van de koningin uitwendig alleen verschillen door de veel geringere afmetingen. Deze werksters zijn van het vrouwelijk geslacht, doch zijn onvruchtbaar en het zijn deze werksters die, als zij in het gedrang komen, ons steken.

Ongeveer een maand na de aanleg van het nest komen de eerste werksters uit de poppen. Deze nemen het werk van de verdere uitbouw van het nest en de verzorging van het broed van de koningin over, die nu het nest niet meer verlaat en eieren blijft leggen. In augustus of september worden er mannelijke wespen geboren en kort daarna nieuwe doch nu vruchtbare wijfjes. Deze verlaten het nest om te paren. De mannelijke wespen sterven vrijwel direkt na de paring, terwijl in de loop van het najaar alle inwoners van het nest afsterven.

De jonge bevruchte wijfjes zoeken een beschutte plaats op voor de overwintering om in het voorjaar een nieuwe kolonie te stichten. De wespen die we in het vroege voorjaar zien zijn dus altijd de jonge koninginnen.

Het voedsel.

Hun behoefte aan koolhydraten (suikers) dekken genoemde wespesoorten door de opname van nectar uit bloemen, honingdauw (suikerhoudende vloeibare afscheiding van bladluizen), vruchtvlees en sap van rijpe vruchten (peren, pruimen o.a.), maar ook met vloeibare zoete voedings- en genotmiddelen bestemd voor menselijke consumptie (limonade, stroop, e.d.).

De eiwitten, die de wespen nodig hebben voor de instandhouding van hun eigen lichaam, maar vooral voor de voeding van de larven, verschaffen zij zich door het vangen en consumeren van andere insecten. In de eerste plaats zijn allerlei vliegensoorten de prooidieren, maar daarnaast ook volwassen hooiwagens en cicaden en hun larven, evenals onbehaarde of weinig behaarde rupsen, larven van bladwespen, zaagwespen, **honingbijen** en spinnen.

Om een idee te geven van het belang van wespen als onze bondgenoten bij de verdelging van insecten: Schmitt (1921) nam waar, dat 300-400 werksters van *Vespula germanica* in 6 uur \pm 2500 vliegen van verschillende soorten, te zamen met 650 Tipuliden (lang-

pootmuggen) en Culiciden (steekmuggen) in hun nest brachten.

In een ander geval werden in 104 van de Duitse wespen afgenomen prooien 81 kamervliegen, 5 vleesvliegen, 1 kleine kamervlieg, 1 stalvlieg en 16 andere insectensoorten geteld.

Ook vlees van kadavers wordt wel aangenomen, mits vers en met beschadigde huid. Wespen zijn namelijk niet in staat de huid stuk te bijten.

Uit het bovenstaande blijkt dat wespen een rol kunnen spelen in het opruimen van schadelijke of hinderlijke insecten. Zij zijn derhalve „nuttige” dieren, zodat zij niet dan in uiterste noodzaak verdelgd dienen te worden.

De verdelging.

Is het noodzakelijk dat een wespennest uitgerooid wordt, dan kan dit het best gebeuren door het aanbrengen van een poedervormig insecticide in de openingen waar de wespen in en uit kruipen. Dit kunnen openingen zijn van het nest, of openingen in de buitenmuur van een gebouw, b.v. ventilatieopeningen van spouwmuur of gaten bij kozijnen. Het maakt daarbij geen verschil als het nest niet vlak achter de opening zit. Het insecticide dient als werkzame stof propoxur (Baygon-stuif in plastic strooi- of knijpbus of in grootverpakking voor poederspuit) of lindaan-methoxychlor (Omyl-poeder in metalen strooidoosje) te bevatten.

De bedoeling is dat de binnenkomende wespen in aanraking komen met het poeder, dat zij dan aan de beharing van het lijf en poten mee of aan het voedsel in het nest brengen. Hierdoor wordt ook het broed (de larven) en de koningin gedood.

Bovengenoemde behandeling dient door de „leek” bij voorkeur 's avonds of bij koel weer te geschieden, als alle leden van de kolonie binnen zijn. Doet men dit niet, dan loopt men (een kleine) kans door wespen te worden aangevallen. Ook dient men bij voorkeur niet in de aanvliegroute te staan.

Indien de bestrijdingsactie, uitgevoerd aan de hand van dit advies, onvoldoende resultaat mocht geven, kunt u zich voor nader advies wenden tot de voor insectenbestrijding aangewezen gemeentelijke dienst in uw woonplaats, dan wel tot de Afdeling Bestrijding van Ongedierte, postbus 350, 6700 AJ Wageningen, telefoon 08370-19061.

Informatiebulletin van het
Directoraat-Generaal voor de
Milieuhygiëne, sept. 1979.

OPENBARE
IMKER-STUDIEDAG
op zaterdag
25 OKTOBER 1980
TE DRIEBERGEN
georganiseerd door
de imkers van de

NEDERLANDSE VERENIGING TOT
BEVORDERING DER
BIOLOGISCH-DYNAMISCHE
LANDBOUWMETHODE

Met het „Groentje” op vakantie

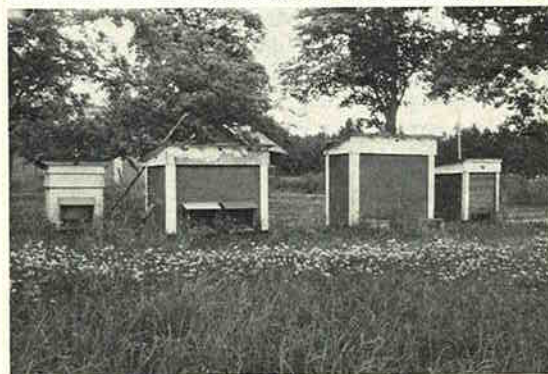

„Tijdens onze vakantie in 1977 in **Frankrijk** zagen we in Faverges, iets ten Zuiden van het meer van Annecy, een winkel met uitsluitend bijenprodukten. Buiten waren drie grote bijen geplaatst,” schrijft de heer **H. H. Siebring** uit **Assen** bij de twee foto's die hij van de fraai-gelegen „boutique” maakte en die wij hierbij (al is het wat laat) graag afdrukken.

Zeno Roos uit **Odoorn** zocht zijn ontspanning vorig jaar een tikje noordelijker. „In **Zweden** (waar?) zag ik bijenkasten met twee vlieggaten en afmetingen die enorme volken veronderstellen. De desbetreffende imker was helaas niet thuis, anders had ik misschien nog wat informatie kunnen krijgen. Misschien volgend jaar of wellicht weet u hoe een en ander werkt?”

Tot een Scandinavië-kenner onder de lezers een definitieve uitspraak doet, houden we het voorlopig maar op blijkbaar naar koudere streken „overgewaaide” Duits-Zwitserse tweevolkskasten met achterbehandeling, zoals die van Kuntzsch, Adolf e.a., gebaseerd op de stelling dat twee volken elkaar beter warmen dan één alleen.

BIJENSTAND „DE GRUBBE”

P. L. LAUMEN-WOUTERS, Grijzegrubben 63, 6361 GL NUTH (Limburg), Tel. 045-252408, Brunssum.

Dinsdag t/m zaterdag van 9-5 tel. 04497-3183, Nuth.

Maandag t/m zaterdag van 9-6 uur.

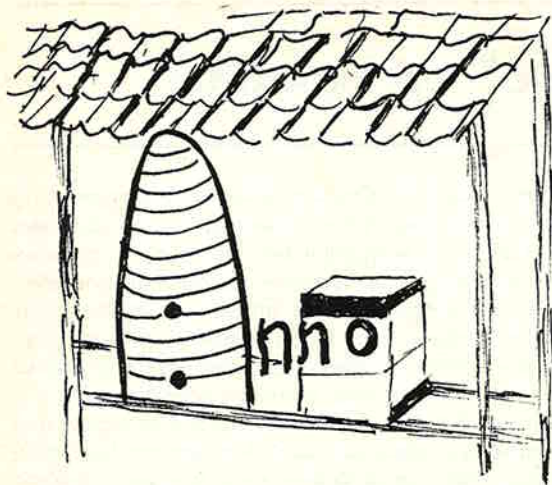
Kan u alles leveren voor de bijenteelt o.a. **kunstraat** á f 18,50 per kg. **Bijenkasten** en **onderdelen**. Prijslijst op aanvraag gratis toegestuurd.

Banknr. N.M.B. Brunssum 65.77.13.228.

Gironr. Nuth 4444518.

U WEET TOCH OOK:

dat het Bijenhuis zijn hoekvertandings-konstruktie toepast voor zowel de **SIMPLEX-** als de **SPAARKASTEN**;
dat beide kasttypes leverbaar zijn, zowel in **MULTIPLEX W.B.P.** als **VUREHOUT**.

JULI 1905

Gelijk vorig jaar zijn er ook nu rond de bijenstal bijen die snel over de grond lopen zonder bij machte te zijn op te vliegen. Je denkt in eerste instantie aan te jonge bijen die tijdens het „voorspelen” buiten de kast terecht zijn gekomen en pas later aan een vorm van schade door gebruik van insecticiden. De tuin- en paardebonen staan in volle bloei, dus ondenkbaar is het laatste niet. De gewaarschuwde A.I.D. kon echter geen spuitstoffen ontdekken en ook ziekteonderzoek gaf geen oplossing. Groot was mijn verbazing het volgende te lezen in de rubriek „Mededeelingen” groep Maaskant (N-B) in ons maandschrift van Juli 1905: Geregeld werd mooi gehaald; begin Juni meest op herik, enz. en later zeer goed op de witte klaver. De bekende „meiziekte” die de bijen doet kruipen op den grond, lusteloos en onmachtig om te vliegen en door sommige ijmkers aan 't bevliegen van paarde- en tuinbonen toegeschreven, kwam weinig voor enz. Zal er in de nectar van de boon een suiker voorkomen die op de één of andere manier schadelijk is voor onze bijen, vraag ik me nu af.

Onderzoek naar de zuiverheid van was

Twijfelt men aan de zuiverheid van was en kan men geen scheikundig onderzoek laten verrichten dan handele men als volgt: Een stukje was in den mond genomen en gekauwd moet niet aan de tanden blijven zitten of deegachtig worden, maar geleidelijk in kleine stukjes verdeeld raken en geen bijzonderen smaak hebben. Deze proef is niet voldoende als de vervalsching maar weinig is, in dit geval moet 't soortelijk gewicht onderzocht worden.

Voorwaarden voor het honingen

Regen bij onweer werkt nadeelig op 't afscheiden van honingsap door de bloemen. Twee of drie dagen na onweer kunnen zij weer honingen; maar 't komt ook voor, dat zij dat vermo-

gen voor 't overige van de bloeitijd geheel verliezen en wel niet alleen in de streek waar de bui viel, maar zelfs op eenige mijlen in den omtrek. Een bui zonder bliksem en donder als de lucht met electriciteit bezwangerd is, doet niet alleen geen nadeel aan de honingdracht, maar maakt ze overvloediger als de temperatuur niet daalt. 1905 was een goed honingjaar; Maaskant (N-B) bericht het volgende: De beste dracht op witte klaver was voorbij. Reden tot groote bezorgdheid gaf het vervoer. Jonge, teedere, brooze raatjes, vol kostelijken klaverhoning en dan 'n tropische warmte . . . Het vertrek werd al eens een paar dagen uitgesteld. Eindelijk (half juli) waagden de meesten het toch en met bevredigenden uitslag. Wel brak hier en daar een raatje, 'n straaltje honing lekte op den wagen, doch van geheel dood gereden bijen vernamen weinig. Met kleine onderbrekingen bij regenachtige dagen werd op de boekweit prachtig gehaald. De „half-elfjes” beloven hier 'n mooie dracht; ook moet de heide flink en krachtig zijn opgeschoten.

Bommelerwaard

De bijen uit deze streek zijn weer nagenoeg allen op de bijenmarkt te **Veenendaal** aan den man gebracht. De aanvoer was belangrijk grooter dan het vorig jaar en bijna alles werd vlog verkocht tot een gemiddelden prijs van f 3.— per stok. Daar de provinciale afdeeling Utrecht een premie had beschikbaar gesteld voor de inzending van het grootste aantal mobiel-korven of kasten, mochten wij **voor het eerst** den lossen bouw aanschouwen door het aanvoeren van 22 stuks boogkorven en kasten, wat zeer veel belangstelling wekte. Wij gelooven echter dat het loffelijk streven der provinciale afdeeling Utrecht niet aan het doel beantwoord heeft, om n.l. den lossen bouw te bevorderen, want het aangevoerde met lossen bouw, vooral de kasten, maakten een armoedig figuur tegenover de goed gevulde ronde strookorven en menig imker vond den lossen bouw wel aardig en mooi, maar had nog weinig lust om er mee te beginnen, zoodat dan ook voor de volken met lossen bouw weinig kooplust was.

JULI 1930

Accijnsvrije suiker

Het Hoofdbestuur deelt Afdeelingen en Leden mede, dat wederom accijnsvrije gedenatureerde suiker verkrijgbaar zal zijn. De prijs van de suiker is door het H.B. als volgt vastgesteld: Afdeelingen 13ct per K.G. Verspreide leden 15ct per K.G. Eerste zending franco naaste spoorstation, tramstation of wal.

Verenigen

In „Canadeesche brieven” wordt door een Nederlands imker in Canada werkzaam bij een grootimker voor de eerste maal melding ge-

maakt van een bijzondere wijze van verenigen van volken. Ik laat imker Buienhof jr. zelf aan het woord: Op 13 april alle volken nagezien op voeder en moer. Darrenbroedige en moerloze volken enz. opgeruimd of geholpen, hetgeen geschiedt op de volgende wijze en voor Holland denklijk wel iets nieuws zal zijn. Van volk met veel bijen doch **slechte** moer maken we de moer dood en werpen haar uit de kast en gaan nu vereenigen met klein volk doch prima koningin (aaneengesloten broed). Boven op de ramen van het nu dus moerloos volk leggen we een courant uitgespreid en prikken er hier en daar wat gaatjes in, zoodat nu nestreuk er door kan. Plaatsen er dan leege broedkamer op en hangen de ramen met bijen, broed en alles van het kleine volk er in, dekken het af en klaar is het. Binnen 24 uur is de courant meesttijds doorgebeten en wordt de koningin aangenomen.

Vraag en aanbod

Te Koop: prima blanke kool- en klaverhoning à 50ct per pond, oogst 1930.

JULI 1955

Bijengeur

Honingbijen kunnen hun huisgenoten herkennen doordat zij een kenmerkende geur bezitten, die afwijkt van de geur der bijen van andere volken. Deze kenmerkende geuren vinden hun oorsprong in het voedsel dat door de bijen wordt gegeten. Het is gemakkelijk te begrijpen dat alle bijen van een volk dezelfde geur krijgen als het voedsel van dezelfde soort is, zoals in het geval dat slechts één soort nectar wordt verzameld. Maar niet gemakkelijk te begrijpen is hoe ze allemaal dezelfde geur voortbrengen als er een mengsel van verschillende soorten nectar de kast binnenkomt. Uit proeven is gebleken dat het mengsel van verschillende soorten voedsel dat in een kast binnenkomt gelijkmatig wordt opgedeeld door alle bijen die zich in de kast bevinden. Voor deze proeven werd radioactieve suiker gebruikt. Verbluffend is dat één bijenmaag vol radioactieve suiker voldoende is voor de uitwisseling tussen vrijwel alle bijen van een sterk volk! Deze feiten betreffende het uitwisselen van voedsel kunnen de resultaten van veldproeven m.b.t. de bijengeur verklaren. De nectar en het stuifmeel van de bloemen die een volk binnenkomen bevatten de verschillende en kenmerkende geuren van de verschillende bloemen waarvan ze afkomstig zijn. Als deze verschillende soorten voedsel verteerd zijn verzamelen zich de verbindingen van de chemische stoffen in de geurklieren van de bijen en doordat elke bij van zo'n volk een ongeveer gelijk deel van elk beetje voedsel krijgt dat de kast binnen komt, brengt elke bij van dat volk dezelfde geur voort.

Ronald Ribbands, Onderzoekcentrum
Rothamsted.

Ko Zoet

EVENEMENTEN OVER DE GRENS

◆ Van 4 t/m 7 september wordt in Bordeaux voor de derde keer een nationaal congres over de Franse bijenteelt gehouden, waaraan diverse excursies zijn verbonden. Het volledige programma is opgenomen in een van de laatste no's van „Revue Française d'Apiculture”. Nadere informatie bij de alg. secr. R. Boudey, 2, rue du Docteur-Tronche, 33190 La Réole.

◆ Parallel aan de opening organiseert de medische faculteit van de universiteit van Bordeaux op instigatie van Apimondia voor de eerste keer op 4 september een internationale dag voor apitherapie, globaal genomen de geneeskunde met betrekking tot de bij en bijenprodukten. Inleidingen worden gehouden door dr. Yves Donadieu en dr. Mihail Frenkel (Moskou). Het accent zal liggen op honing en diabetes, honing in de dieetleer en toepassing van bijenprodukten in de geriatrie. Geneesheren onder onze leden kunnen contact opnemen met dr. J.-P. Bonimond, 9, rue Saint-Jean, 33230 Coutras, tel. (56) 49.04.72 of 49.04.64.

◆ Namens de Koninklijke Bijenbond „De Verenigde Taxanders” schrijft secretaris J. Jannes ons: „Op zondag 7 september 12de bijenmarkt te Tessenderlo (België). Plaats: in de A-3 afdeling van de Technische School van de Eerwd. Broeders van Liefde, Stationsstraat-H. Hartlaan. Nederlandse vrienden imkers, zoals steeds, bent u bij ons welkom! Wat gaat u er vinden? Een vrije inkom, een gratis filmvoorstelling over bijenteelt, in kleur en Nederlands gesproken. Bijenmateriaal van de best gekende handelaars. Een atmosfeer die u alleen bij ons kunt vinden. Imkers, Nederlandse vrienden, wij zijn weer paraad voor u.”

◆ De nieuwste uitkomsten op het gebied van het Varroa-onderzoek komen aan de orde op het Apimondia-symposium „Diagnose und Therapie der Varroatose”, dat op 29 en 30 september wordt gehouden in Oberursel bij Frankfurt/M. en georganiseerd is door de commissies pathologie (dr. F. Gnädinger) en biologie (prof. dr. F. Ruttner). Inlichtingen verstrekt het secretariaat: Institut für Bienenkunde, Im Rothkopf 5, D-6370 Oberursel, tel. 06171-21278. De inschrijvings-termijn sloot echter al op 15 juli, maar voor wie zich toch wil oriënteren gaf de ADIZ een bijzonder nummer uit. Dit „Sonderheft Varroatose” is samengesteld door de onderzoekteams te Oberursel en Kirchhain, respectievelijk onder leiding van prof. dr. F. Ruttner en dr. V. Maul. Besteladres: Delta-Verlag, Abt. 1/3, Postfach 3165, 5205 St. Augustin 3, BRD, tegen vooruitbetaling van DM 9,50 op Postscheckkonto Frankfurt/M. nr. 1957.46-605.

◆ Wie een bezoek aan de middeleeuwse stad Soest in Westfalen wil combineren met een kijkje achter de schermen van de niet minder dan 150 jaar oude imkervereniging aldaar doet er goed aan de jubileum tentoonstelling (400 m²!) in de Blauwe Zaal van het Raadhuis niet te vergeten. Informatie verstrekt Wilhelm Runte, Ampener Weg 4, 4770 Soest, tel. 02921-60130, die ook exposanten en/of materialen vraagt, aldus een oproep in de ADIZ.

Redactie

UIT KRANT EN TIJDSCHRIFT

Aan onze oproep tot het inzenden van knipsels en/of fotokopieën in het Groentje van maart gaven de volgende lezers daadwerkelijk gehoor: C. F. van Hall, Hilversum; mevr. J. M. van Heest-Verloop, Delft; A. B. van Hemert, De Bilt; G. Hoekert, Oldebroek; R. K. Kootstra, Wirdum; mevr. J. H. Kuipers, Den Haag; H. Ligtenbarg, Winterswijk; Arjen Neve, Leiden; L. Scholten, Bilthoven; J. W. van der Weide, Weesp, en enkele onbekende inzenders. Vooral de heren Kootstra en Neve maakten er veel werk van. Allen hartelijk dank.

Vergeet niet naam, datum, jaargang en pag. no's te vermelden van de krant of het tijdschrift waarin het door u uitgeknipte of vermelde artikel (of afbeelding) was geplaatst.

REDACTIE

HONING van de KILLER BEE

Een handige zakenman/imker brengt op de Amerikaanse markt honing uit het Amazonegebied, die verzameld is door de zgn. Killer Bee, de bij die in Amerika nogal een sensationele pers heeft gekregen. Gezien de enorme belangstelling die deze honing te beurt viel op de 25ste jaarlijkse expositie van voedingsmiddelen in Georgia verwacht men in de toekomst een grote vraag naar dit produkt. De prijs die men voor een potje van iets meer dan 225 gram heeft neergegeld ligt er niet om: \$ 3.79 omgerekend f 8,25. (Gleanings, 8/79.) Ko Zoet

LAATSTE NIEUWS

In de Hoofdbestuursvergadering d.d. 3 juli j.l. zijn de concept-statuten en het huishoudelijk reglement besproken. De reacties van de afdelingen zijn hierin verwerkt, ook op- en aanmerkingen uit de vergadering zullen nog in deze stukken worden opgenomen.

In het septembernummer van het Groentje zullen concept-statuten en huishoudelijk reglement als bijlage worden opgenomen, zodat alle leden hiervan kennis kunnen nemen. Het is de bedoeling, dat **niet** individueel maar via de afdelingen hierop zal worden gereageerd en wel vóór 10 oktober a.s.

Afdelingssecretarissen(-essen) het is dus zaak dat u vóór deze datum een vergadering belegt!

De reacties die voor 10 oktober in het Bijenhuis zijn zullen worden verwerkt in een schrijven dat op 15 oktober naar de afdelingen zal worden gezonden met het verzoek vóór 1 november nogmaals een bijeenkomst te beleggen voor bestuur en geïnteresseerde leden om in afdelingsverband een mening te formuleren en deze indien gewenst naar voren te brengen tijdens de extra Algemene Vergadering, die gehouden zal worden op zaterdag 1 november a.s. in Wageningen.

Nog even, en het is weer **herfst**.

Tijdig **BIJVOEREN** en beginnen met de **INWINTERING**.

Maak gebruik van de handige kleine **PLASTIC VOERBAKJES**

Velen gebruiken ze al. Nu een **speciale AANBIEDING**.

3 stuks voor slechts **f 22,50** (i.p.v. f 26,25),

zolang de voorraad strekt tot 15 september a.s.

Echte Honing
van de Imker
Hier Verkrijgbaar

NIEUW voor uw HONING-VERKOOP:

RECLAMESCHILD VOOR HONING (weerbestendig)

f 6,25 per stuk (zie afbeelding hiernaast).

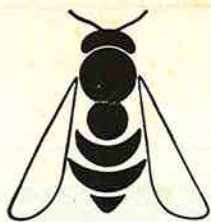
BIJENHUIS WAGENINGEN

GEOPEND iedere werkdag van 8.00 - 12.00 uur en van 13.30 - 17.30 uur.

's Zaterdags van 9.00 - 12.30 uur.

GRINTWEG 273, 6704 AP WAGENINGEN

Telefoon 08370 - 1 28 63, Giro 82.32.76.

IMKERSDAG 1980 ECK EN WIEL

**Uit een verslag in de Nieuwe Apeldoornse
Courant van 10 juli 1980:**

„De belangstelling voor het houden van bijen is een hobby die nog steeds groeit.” Dat constateerde algemeen voorzitter, de heer J. J. Speelziek uit Teuge, op de 49ste Nationale Imkersdag van de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland, die dit keer in het Betuwse Maurik werd gehouden.

De afdeling Eck en Wiel had de organisatie van dit evenement op zich genomen in verband met de viering van haar zeventigjarig bestaan. Ook de erevoorzitter van de VBBN — de vroegere burgemeester van Gorinchem Ridder van Rappard — en delegaties uit België en Duitsland waren aanwezig, als ook burgemeester Hoek van Maurik met echtgenote en de oud-RBC ir. J. F. A. M. Mommers.

Voorzitter Speelziek bracht onder de aandacht dat de jonge garde in de imkerij, die van een steeds grotere omvang wordt, een geheel andere geaardheid heeft dan de oudere imkergeneratie.

„Die jonge garde”, aldus Speelziek, „is min of meer bewogen door het milieubedrijf van de laatste decennia. Zij houden niet alleen bijen meer als bijverdiensel, zoals bijvoorbeeld de oude Veluwenaar dat deed, maar zij bedrijven de bijenteelt ook als een natuursport, waarbij veel aandacht wordt geschonken aan de studie van het complexe bijenleven, onderzoek naar voor de bijen attractieve planten, waarneming door middel van een observatiekast en bestudering van de bijendansen. De laatste tijd is zelfs een toenemende belangstelling voor microscopisch onderzoek naar de herkomst van honing waar te nemen, hetgeen vanwege de veelal hogere scholing van de huidige imker dikwijls zeer goed mogelijk is”.

Spreeker herinnerde onder meer aan de oprichting van een vijftientigtal ziektebestrijdingsteams in het land. Deze teams zijn in staat de darminhoud van een bij te onderzoeken op sporen van de kwalijke Nosema en andere verwoestende ziekten onder de bijen.

Gepleit werd verder om in de besturen van de afdelingen vooral de jongeren een kans te geven en ook de dames niet te vergeten die

zich in steeds grotere aantallen met de imkerij bezighouden.

Prof. dr. P. Zonderwijk sprak over wegbermen als schatkamer voor flora en fauna. Hij is een van de strijders geweest tegen het ruwweg doodspuiten van allerhande begroeiingen in wegbermen. In bermen groeien vaak zeer zeldzame planten, die tevens een gevarieerd leefmilieu vormen voor vele nuttige insecten.

Zonderwijk slaagde er door zijn acties in een groot aantal bermbeheerders te overtuigen van het feit dat chemische middelen niet moeten worden gebruikt.

Aan deze imkersdag — waaraan in totaal ongeveer 560 personen deelnamen — was ook de landelijke honingkeuring gekoppeld. 's Avonds werden daarvoor de prijzen uitgereikt.

In het volgende no. komen we op deze feestelijke dag terug met een fotoreportage. RED.

Oogst en Dracht

DOROTHY HARVEY HODGES

Na een lang ziekbed overleed op 1 september 1979 Dorothy Hodges, voor velen van u geen onbekende. Van haar hand zijn zowel de kleurplaten als de tekeningen van pollenkorrels in het schitterende boek „The pollen loads of the honeybee”. In 1952 werd dit boek door de International Bee Research Association voor de eerste maal uitgegeven. Op veler verzoek verscheen in 1974 een herdruk, maar ook deze oplage is nu uitverkocht. Volgens de I.B.R.A. zal in de toekomst wellicht worden overgegaan tot een nieuwe uitgave. Alle tekeningen en verfijnde producten van haar schilderkunst, handelend over bijen, schonk zij aan de I.B.R.A. Een groot aantal is nog niet gepubliceerd. Samen met haar andere publikaties vormen zij een blijvende nagedachtenis.

Ko Zoet

Bijenstand Fa. H. T. van Dam & Zn., Jubbega (Fr.), tel. 05165 - 13 82 kan U alles leveren voor de Moderne Bijenteelt.
Kunstraat, Bijenwoningen en Onderdelen uit eigen werkplaatsen.

Door eigen steeds grotere importen van diverse gereedschappen steeds bij ons de laagste prijzen.

Tevens voor wederverkoop diverse kleuren meubelwas en honing van de fijnste kwaliteiten.

Vraagt onze prijscourant van materialen en/of meubelwas en honing even aan. Wij zenden U die gaarne gratis toe.
Wij komen weer op te houden Bijenmarkten.

De lezer schrijft

TOEZENDING PROPOLIS VAN LEVENS-BELANG

Bijna een jaar geleden belde een bevriend medicus mij op. Hij had op een medisch congres in de Verenigde Staten de meest wonderlijke dingen gehoord over een stof, die iets met bijen te maken had: PROPOLIS.

Of ik wist wat dat was. Het zou zelfs met succes gegeven zijn aan mensen, die lijden aan Multiple Sclerose, een ziekte waartegen de medici vrijwel machteloos staan.

Mijn kleine voorraad was natuurlijk snel uitgeput en daarom belde ik iemand op die geregeld adverteert als inkoper o.a. van propolis. Hij dacht dat ik wilde **verkopen** en noemde een belachelijk lage prijs. Toen hij begreep dat ik wilde **kopen** was de prijs tienmaal zo hoog. Niettemin bestelde ik een kilo, want die was dan volgens de verkoper gezuiverd. Hoe? Dat wilde hij niet zeggen, dat was zijn geheim.

Ik ken dat geheim nu, want ik heb nog nooit zo'n rommel gezien. Mijn vrouw en ik hebben enige uren lang met pincetten de ongerechtigheden er uit gezocht: dode bijen, talloze vleugels, stukjes spandraad, ja zelfs een levende wasmotlarve!

Zoals u uit ons Groentje kunt weten, heeft propolis een bacterieremmende werking en we hoeven dus niet zó bang te zijn voor verontreiniging. Maar dit was toch wel wat ál te bar.

Ik gebruik een voor dat doel aangeschafte elektrische koffiemolen om de propolis tot poeder te vermalen en vermeng dat dan met honing. Daar ik in geen geval voordeel wil trekken uit de ellende van anderen, breng ik slechts de zelfgemaakte kosten in rekening. Maar ik mag hetzelfde niet verwachten van anderen. Ik wil graag honderd gulden per kilo betalen of tien gulden per ons aan imkers die mij hun propolis willen leveren, maar verzamel die dan zo zuiver mogelijk. Denk eraan, het is bestemd voor ernstige patiënten. Als u eens gezien had, hoe je daarmee doodongelukkige mensen kunt helpen, zoudt u geen kruimel propolis meer durven wegwerpen.

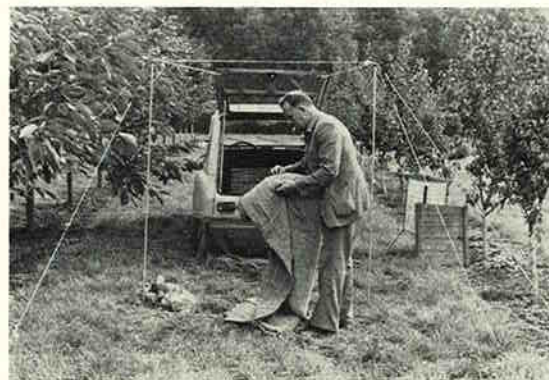
R. Voorhoeve, Donkerelaan 6, 2061 JL Bloemendaal.

ZO KAN HET OOK!

De meeste imkers vinden het slingeren van honing een aantrekkelijke bezigheid, het is a.h.w. de kroon op hun werk. Wanneer we echter het

hele seizoen met de bijen van de ene drachtbron naar de andere reizen, is het lastig onze bijenkasten in z'n geheel of alleen de ramen met honing naar huis te halen en daar te slingeren. Het kost altijd een extra reis. Wanneer we over een dichte bestel- of vrachtauto beschikken kunnen we ter plaatse goed slingeren en de lege ramen aan de volken teruggeven. De heer Lubout uit Rhenen is niet zo rijk, maar hij bezit een auto met een achterklep en een flinke dosis vernuft. Met twee vierdelige tentstokken, wat scheerlijnen van nylonkoord, 6 haringen en een

aantal draadspanners bouwt hij het geraamte van een tent aan zijn auto. Hierover en over de achterklep wordt een stuk grofmazig acryl van ruim 6 m breed en 3 m lang gehangen en met papierklemmen of wasknijpers aan het nylonkoord bevestigd en dan met ijzeren pennetjes in de grond vastgezet. Van hetzelfde materiaal wordt een stuk over de achterbumper gehangen om te voorkomen dat de bijen onder de auto door de tent kunnen binnendringen. Tenslotte wordt aan de achterkant van de tent nog een los stuk bevestigd dat dienst doet als deur. De slinger wordt binnen op een houten plaat vastgezet, de bakken met de honingramen in de tent gezet, de ontzegelbak in de koffer van de auto en het feest kan beginnen. Het materiaal voor de tent kan in een veilingkist in de auto worden meegenomen. Deze zomer mocht ik de uitrusting van de heer Lubout gebruiken en kan het iedereen aanbevelen iets dergelijks te fabriceren. Om plotseling opkomende regenbuien te trotseren kan men een groot stuk plastic meenemen en dat over de tent spannen. En nu maar hopen dat er komend seizoen veel te slingeren valt.

A. Kraai, Opheusden

VOERSUIKER IN HONING

Hoe kan voorkomen worden, dat restanten (bitere) voersuiker in geslingerde honing terecht komen? Aanbevolen methoden zijn: oude voorraden in het voorjaar openkrabben en: nooit honing winnen van BK-ramen. Er zijn echter omstandigheden, waarbij dit problemen oplevert, n.l.: a) Als bij de eerste voorjaarsinspectie in april blijkt, dat de nieuwe dracht al is begonnen, terwijl er nog ruim oude voorraad aanwezig is. Dit probleem speelt het sterkst als is over-

winterd op BK + HK. b) Ook als uitsluitend honing wordt gewonnen van HK-ramen (wat bij overwinteren op 1 of 2 BK's mogelijk is) kan het toch soms noodzakelijk zijn om BK-ramen te slingeren, b.v. bij samenvoegen in het najaar of als bij de heidedracht veel honing in de BK is terechtgekomen. Als het dan in het voorjaar niet is gelukt om alle oude voorraad d.m.v. openkrabben weg te werken, ontstaan problemen. Een vraag die zich in dit verband ook voordoet is: Bestaat ook het gevaar dat bij te veel openkrabben de bijen oude voorraad van BK verplaatsen naar (inmiddels opgezette) HK?

J. J. Aukema, Lelystad

NASCHRIFT :

Schrijver haalt hier een actueel probleem aan waar menig imker zich wel eens zorgen over maakt, t.w.

— hoe wordt voorkomen dat wintervoer (gedenatureerde suiker of consumptiesuiker) in de honing terecht komt?

— is het wellicht beter om tijdens drachtpauzes de bijen met „schone“ droge suiker te voeren? (zie: Groentje, 1979, 236)

— wordt Octosan, aanwezig in honing, naar verloop van tijd afgebroken, m.a.w. handhaaft zich de bittere smaak als de bijen wintervoer opnemen en verslepen naar de HK?

Opm.: Bijensuiker wordt gedенatureerd met Octosan octoacetylsaccharose, t.w. 50 g per 100 kg. De smaakgrens voor de mens ligt bij 1/4 g per 100 kg of 2,5 mg per kilo.

Wie is bereid zijn visie op dit probleem te geven?
J.J.S.

KONINGINNETEELT

Mijn gedachten gaan terug naar het gehouden Symposium op 24 nov. 1979 te Wageningen over genoemd onderwerp. De grote belangstelling hiervoor en de sprekers over deze kwestie hebben wel indruk gemaakt op de imkers en zeker tot lering van een en ander geleid. Alleen heb ik me er enigszins over verbaasd, dat er niet of terloops is gesproken over de koninginneteelt zélf! Immers, als we nagaan hoe de teelt zelf door verschillende leden onder ons wordt bedreven en de uitkomsten daarvan, vragen we ons af, hoe het mogelijk is dat die uitkomsten veelal bedroevend zijn! Kijken we over een aantal jaren naar de resultaten van ons bevruchtungsstation op Schiermonnikoog, dan moet u toch met mij constateren dat in doorsnee de resultaten maar erg sober zijn. Waar ligt dat aan? We mogen aannemen dat de verzorging aldaar door vakmensen toch niets te wensen overlaat. Volgt hier niet uit dat de schuld bij de inzenders zelf moet worden gezocht? In het verslag over 1978 lezen we dat de uitkomst op Schiermonnikoog een gemiddelde aangeeft van 46 %, wat een slechte jaargang is geweest. In 1977 een gemiddelde van 79 % en van de resultaten in 1979 is nog niets bekend. (Inmiddels wel, zie Groentje, maart 1980, p. 64. RED). Wij

zelf kweken al jaren een aantal koninginnen (hierbij sluit ik de jonge koninginnen uit die in het volk zelf worden geboren en blijven) en met een resultaat van meestal 100 % bevruchting (95 % is voor ons gevoel niet helemaal geslaagd!). Ik bedoel hiermee te zeggen dat het wel mogelijk is een goed resultaat te bereiken. Nu weet ik wel dat de reis heen en terug naar Schiermonnikoog voor de bijen niet zo bevorderlijk is en ik meen dat de verzorging door het vervoer ook riskant is voor een goed resultaat. Ten tweede, dat wanneer de imker daar zelf, voor zorgt en secuur te werk gaat dit tot betere resultaten moet leiden. Ten derde, dat onze imkers op de vele cursussen die overal worden gegeven dit onderdeel van de bijenteelt wel degelijk moet worden onderwezen, zowel theoretisch als praktisch! Nu moet u niet denken dat wij kunstenaars zijn om dit resultaat te bereiken. We werken maar met zeer povere middelen, maar wel secuur en met een prima verzorging, want dit is een eerste vereiste. Leest u maar eens het boekje van wijlen de heer Frankenhuis, waaruit u al veel kunt leren.

D. H. Koeman (†), Schellinkhout

NASCHRIFT :

Het thema van het Symposium op 24 nov. 1979 vormde een bescheiden aanloop tot de koninginnteelt, waaraan we in een volgend symposium nog meer aandacht hopen te schenken. Het boekje van Frankenhuis is helaas uitverkocht. J.J.S.

HEEFT DE HECHTHOUTEN KAST WEL TOEKOMST?

Zoals u misschien wel eens heeft gelezen, gebruikt men al houten kasten sinds 1900. Deze werden gemaakt van Canadees populierenhout. Nu na 80 jaar weet men nog niet goed in welke kast men bijen moet houden, terwijl wij alles zo goed kunnen bekijken in deze tijd van computers en chips. De meeste imkers hebben het over hechthout, dat is het einde. Het trekt niet, zet niet uit en is op elke gewenste maat te zagen. Je kunt er sneller mee werken dan met gewoon geschaafd en geploegd hout, bovendien kunnen wij er in deze gehaaste tijd gauw nog even één of twee bijmaken. Het is in theorie een geweldig produkt, ook wij hebben vooraan gestaan om zulke kasten te gaan maken. Omdat ik in de bouwwereld werk kom ik geregeld in aanraking met hechthout. Voor gevels, dakgoten en boeien is het een goed materiaal, maar voor bijenkasten minder. Wij gebruiken nu ca. 7 jaar deze hechthouten kasten. De eerste jaren gaat het wel goed, al zijn ze wat zwaarder dan gewone vure- en grenehouten kasten, maar later beginnen weer en wind een grotere rol te spelen. De afgelopen winter merkten wij dat duidelijk, omdat het langer dan normaal vochtig was geweest. In het voorjaar stond het condens aan

de binnenkant van de hechthouten kasten, het hout kan niet uitwasemen doordat de wanden met watervaste lijm worden verlijmd. Sommigen zullen zeggen: maak er dan een schuine bodem in om zodoende het vocht af te voeren, maar dit komt de bijen in het voorjaar niet ten goede bij het betreden van de vliegplank. Ook de kopse kanten van het hechthout vertonen gebreken; er zijn hoeken waarvan de gelijmde lagen loslaten, om nog maar niet over de vliegplank te spreken. Zodoende houdt deze kast het vocht nog gedeeltelijk bij zich en wordt dan nog zwaarder dan een Red ceder-kast. Nu is dit wel een houtsoort die wat soortelijk gewicht betreft erg licht is. Vergelijk maar eens twee nieuwe kasten met elkaar, het scheidt ruim 3 kg per kast. De Red ceder-kast is ook eenvoudiger in onderhoud en kan gemakkelijk uitwasemen naar alle kanten, bovendien wint deze kast het zeer zeker wat de duurzaamheid betreft. Wanneer wij nog even naar het begin van dit stukje kijken: De populieren kasten waren ook niet zwaar, want populierenhout is eveneens licht in gewicht. Mijn conclusie is dus: Ik til liever een kast die zwaar is van de honing dan een kast die zwaar is van hout en vocht, en dat zal 80 jaar geleden ook wel zo zijn geweest!

Henk Noeverman, Ommen.

NASCHRIFT :

Hechthouten kasten zijn inderdaad zwaarder dan kasten, gemaakt van andere houtsoorten. Dat ze niet kunnen „uitwasemen door de wanden” is eveneens correct, doch dat doet geen enkele kast! Elke kast, die enige tijd in gebruik is, zal door de bijen aan de binnenzijde worden dichtgekit met propolis. Zelfs een bijenkorf wordt op den duur waterdicht! Er zijn plaatsen, waar men nieuwe kasten aan de binnenzijde doelbewust aflakt met propolis, opgelost in geest van salmiak. Bij onze Oosterburen wordt zelfs geadviseerd om ze af te lakken met waterdampkerende lak, tevens een goede remedie tegen schadelijke insecten en bacteriën. Op deze wijze kan water snel worden afgevoerd en voorkomt men 's winters ijskorstvorming tegen de wanden. Bij sterk wisselende temperaturen is het 's winters onvermijdelijk dat er soms overmatige vochtontwikkeling optreedt, hetzelfde geldt voor de binnenzijde van enkelsteens muren. Het euvel van vochtvermindering kan in zijn algemeenheid worden bestreden door:

- inwinteren van sterke volken, minstens 10 goed bezette ramen;
- bodemventilatie, minstens achterin 2 gaten van 8 cm Ø; enkele imkers werken al met gazen bodems, en met succes! (Zelfs bij schrijver in de buurt, nl. H. J. Scholten, Grotestr. 14 te Markelo, 60 bijenvolken, in kasten met geheel gazen bodems);
- schuin aflopende bodems, ook voor betere ventilatie;
- vlieggaat 's winters geheel open (gaasafscherming tegen muizen).

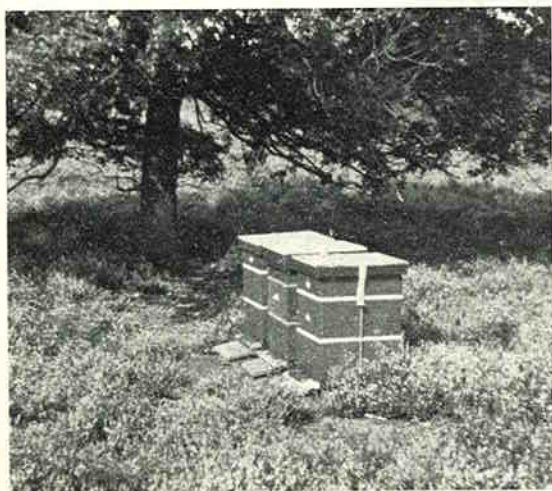
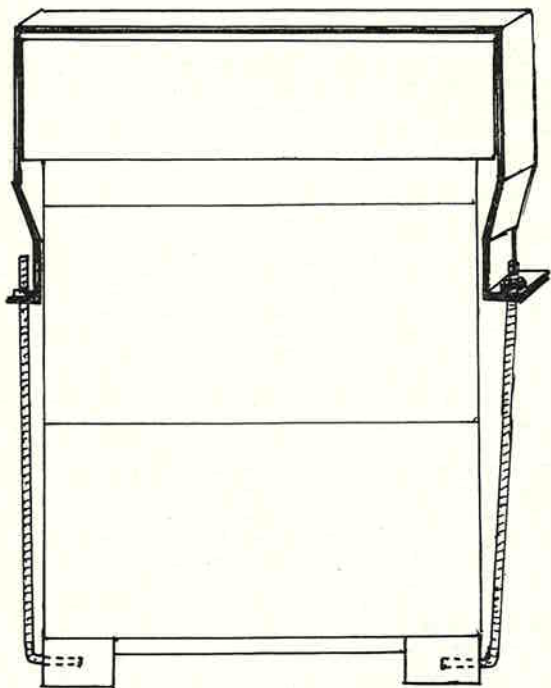
De geslotenheid van het materiaal bij hechthout is gelijk aan dat van kunststof. Dat zulks geen enkel probleem oplevert moge blijken uit de resultaten van de beroepsimker Werner Schundau, die niet eens zover over de grens in Süderbrarup al vele jaren met kunststofkasten (Seegebergers) werkt en in de jaren 1974

tim 1977 oogstgemiddelden behaalde die boven de 50 kg per volk lagen. Bij de kastkeuze spreken houtsoort, constructie, kwaliteit en prijs, alsmede de voorkomen van de imker een woordje mee. Wat de problemen van de kopse kanten aangaat wil ik opmerken, dat ook een kast jaarlijks onderhoud nodig heeft; dat de doorsnee-Nederlandse imker daar niet zo zwaar aan tilt getuigen de opstellingen op koolzaad en heide. Mochten er imkers zijn, die problemen hebben met hechthouten kasten (die niet gemaakt werden van elders aangekocht inferieur materiaal) dan zullen wij dat gaarne vernemen.

J.J.S.

REISSLUITING SPAARKAST

Hierbij een tekening en foto van een doeltreffende reissluiting voor een spaarkast, welke op de plaats van bestemming ook voor een goede

afsluiting borg staat. Benodigd is voor iedere kast een stuk gegalvaniseerd bandijzer van 40 mm breed, 2 mm dik en 1 meter lang. Dit wordt zo gebogen dat het om de deksel sluit en naar beneden iets ingebogen met een lip haaks weer naar buiten. Hierin aan weerskanten een gat van 8 mm. In het midden van de bodemliggers eveneens gaten van 8 mm. Voorts voor iedere kast 2 stukken 6 mm schroefdraadstaaf, welke van onderen voorzichtig (liefst verhit) gebogen en van boven op lengte gemaakt met een moer of vleugelmoer gesloten kunnen worden. Vastgedraaid kunnen de losse kastdelen geen kant meer op en zitten muurvast.

W. Spanhaak, Vorden

ANTWOORD OP HET NASCHRIFT VAN DE HEER GESKES BIJ HET ARTIKEL „OPNIEUW, WELK RAS?” (Groentje, april 1980, p. 95).

Uw commentaar op mijn bovengenoemd artikel gelezen hebbende, kom ik tot de conclusie dat U geen van mijn stellingen heeft tegengesproken; zij worden echter integraal met het gehele artikel afgedaan met het woord „uitweiden”. Dit uitweiden was echter bitter noodzakelijk om duidelijk te maken dat de problematiek rond de rassenkeuze ook vanuit andere gezichtspunten benaderd kan worden dan die van het directe voordeel alleen. Op de zes punten die U achtereenvolgens noemt zal ik hieronder stuk voor stuk ingaan.

1. Ik doe niemand onrecht door het niet met hem eens te zijn en dit geargumenteerde naar voren te brengen. U hebt bezwaren tegen mijn gebruik van het woord „nonchalant”. Welnu, bij het opzetten van het carnica-koninginneteeltprogramma is geen rekening gehouden met de bastaarderende invloed die dit zou hebben op onze inheemse zwarte bij; hier werd geen acht op geslagen, men stond er blijkbaar onverschillig tegenover. In het woordenboek worden „onachtzaam” en „onverschillig” als betekenis van het woord „nonchalant” opgegeven.

2. Ik heb mij over de kwaliteiten van het carnica-ras in de literatuur georiënteerd. Voorts heb ik het door U opgesomde lijstje met carnica-voordelen (Groentje, mei 1979, p. 125) niet eens tegengesproken. Terecht heb ik echter betoogd, dat dit lijstje in een scheve vergelijking met de zwarte bij wordt misbruikt. Voor de „eenzijdigheid” verwijs ik U terug naar mijn artikel; er zijn natuurhistorische, ethische en foktechnische aspecten in besproken die door de carnica-enthousiasten nooit serieus in overweging zijn genomen.

3. Hardnekkig handhaaft U het woord „absurd” voor de mogelijkheid om de oorspronkelijke zwarte bij terug te fokken. De hiervoor door U aangegeven argumentatie doet echter niet ter zake. De mogelijkheid tot het terugfokken hangt af van: a. de beschikbaarheid van voldoende fokmateriaal; b. de opzet van het fokprogramma; c. de mogelijkheid tot bevruchtungsbeheersing (kunstmatige inseminatie en/of gebruik van een geïsoleerd gelegen bevruchtungsstation). Wat men in Duitsland of België doet is hierop niet van invloed, evenmin als op de reinteelt van carnica's hier te lande. Voor het overige verwijs ik naar mijn artikel over de bastaarderingsgraad van de Nederlandse bij in het Groentje, mei 1980, p. 123.

4. Het is ook mijn wens om de discussie zakelijk te houden.

5. Om misverstand te voorkomen: met de „linzen” heb ik niet de carnica's bedoeld, maar de punten van

6. U verschuilt U hiermee achter anderen en miskent de kracht van het goede voorbeeld.

De geschiedenis van de carnica-teelt in Nederland kan ik bepaald niet zien als een rechtvaardiging daarvan. Het importeren en telen hier te lande van uitheemse bijen is en blijft een natuur-onvriendelijk gebeuren, omdat het op den duur zal leiden tot de ondergang van het hier van nature thuishorende geografische bijenras.

Ik zie het als een plicht voor onze vereniging om er zorg voor te dragen dat onze zwarte bij niet door onverschilligheid en onachtzaamheid te gronde gaat en ik zie het als een taak van ons bestuur om maatregelen te treffen die het voortbestaan van ons inheemse bijenras zullen veiligstellen. Zouden wij er als imkers niet beter aan doen om te stoppen met verdere bastaarderingsactiviteiten, te stoppen met deze faunavervalsing en eens wat meer welwillende aandacht schenken aan onze inheemse zwarte bij? Zij is het ten volle waard.

Dr. R. S. Kaltofen, Ugchelen.

NASCHRIFT:

De donkere bij (Apis mellifica mellifica), ook wel Noordelijke of N-bij genoemd, komt voor in N.-Europa van de Pyreneeën tot de Oeral. De huidige bruine vorm van dit ras heeft een centrum in het Hessische Bergland. De zeer donkere vorm, die men onder de naam Nigra teelt, wordt voornamelijk aangetroffen in Zwitserland en N.-Tirol. Een zwermrustige variëteit is de zgn. heidebij (Apis mellifica lehzeni), die thans in haar zuivere vorm is verdwenen. Op welke gronden v. Buttel-Reepen (1906) deze bij als een apart ras aanmerkte is nimmer duidelijk geworden. Volgens Goetze (1940) betrof het een variëteit van de eigenlijke Apis mellifica. Wat in het N.W.-Duitse heidegebied hiervan nog is overgebleven is een mengsel van rassen, dat weliswaar uitgesproken zwermrustig is, doch wetenschappelijk geen enkele waarde meer bezit, aldus Zander/Böttcher in „Haltung und Zucht der Biene“ (1979). Met alle respect voor schrijver's idealisme m.b.t. onze zgn. inheemse bij, die zoals hierboven aangegeven buitengewoon moeilijk te identificeren is, kunnen we zeker niet voorbijgaan aan de vele fervente Carnica-aanhangers. Dat het houden van andere rassen ten koste gaat van het inheemse ras is triest maar waar, doch dat speelt al meer dan 50 jaren. Het grote probleem hierbij is en blijft dat één bijenvolk met zijn darren een oppervlakte van 150 km² genetisch beïnvloedt, een gegeven dat aantoont, dat de rassenteelt bij de honingbij niet te vergelijken is met die van andere huisdieren. Tot dusver heeft zich dan ook niemand opgeworpen om daar daadwerkelijk iets aan te gaan doen; ik vraag me zelfs af of zulks op praktische (financiële) gronden wel mogelijk zou zijn. Het historisch overzicht van het ontstaan van de „Koninginneteeltcommissie“, elders in dit nummer, vermeldt dat de belangstelling voor de oorspronkelijke Nederlandse bij (in feite de zwermbijen uit de korfteeltperiode) maar betrekkelijk schijnt te zijn. De veelheid van rassen in de ons omringende landen laat zien, dat het handhaven ofwel zuiver houden van één ras een uiterst moeilijke zaak is. Bezien we o.a. hetgeen juist over de oostgrens in N.W.-Duitsland plaatsvindt, dan moeten we constateren dat de Carnica daar sterk in opmars is en dat de argumenten zachtvaardigheid en bevolkingsdichtheid daarbij een grote rol spelen. De invloed hiervan op onze imkerij, waarin een sterke verschuiving plaatsheeft naar de hobbysefeer, m.a.w. naar de wooncentra, is onmiskenbaar. Hierbij is een zachtvaardige bij uiteraard te prefereren boven een minder zachtvaardige, zwermrustige soort. Gezien het bovenstaande heeft het Bestuur er vooralsnog geen enkele behoefte aan in dezen stelling te nemen,

laat staan over te gaan tot bepaalde activiteiten. Een aan dit onderwerp te wijden symposium, indien daarvoor belangstelling zou bestaan, kan mogelijk enige verheldering geven.

J. J. S.

TWEDE REACTIE

Het artikel van de heer R. H. Geskes heeft mij werkelijk goed gedaan. Eindelijk lees ik in een Nederlands bijentijdschrift dat de Nederlandse imkerij langzaam maar zeker is afgeleden naar een volkenbestand dat gedegeneerd is. Bijenvolken en vooral kwalitatieve bijenvolken hebben mij altijd geïnteresseerd, omdat een goede bijenstand alleen in stand te houden is met gezonde bijenvolken, die daarnaast zachtvaardig en ijverig moeten zijn.

Mijn vader, een echte korfimmer, beoordeelde zijn volken al op zachtvaardigheid, ijver en zwermtraagheid. Het beste volk kreeg per eigenschap een 1, het daaropvolgende een 2 enz.; bij gelijke prestaties gelijke waarderingen, b.v. 1-2-2-1-2 of 1-2-2-3-3 enz. Van zijn beste volken werden afvliegers gemaakt, en in de periodes van de bruidsvluchten werden de darren van die korven die een hoge score behaalden opgesloten. Samen met de hoofdonderwijzer in ons dorp, die tevens landbouwleraar was, waren zij de enigen die bijen hielden in een groot drachtgebied, en menige zomeravond en zondagmiddag zaten zij samen bij hun bijenstand om hun volken te observeren, om het interessante te bespreken en om te zoeken naar verbeteringen; ik spreek hier over de jaren 1920-1930. Samen plaatsten zij ook op proef een bijenkast op hun stand. Bij mijn vader heeft de bijenkast nooit in hoog aanzien gestaan, omdat volgens hem bijenvolken gehuisvest in een bijenkast kwalitatief achteruitgaan. Oorzaken: de huisvesting is te koud; de ventilatie deugt niet; de vochtigheidsgraad van de lucht is door de bijen niet in de hand te houden.

Pas tijdens de 2e wereldoorlog is mijn vader op bijenkasten overgegaan, omdat hij niet alleen heeft ingezien dat het economisch veel beter bijenhouden is, maar volgens mij ook, omdat hij er minstens 6 seizoenen over moest doen om met de kastimkerij vertrouwd te raken en om de nadelen die aan de kastimkerij verbonden waren, door verbeteringen aan die bijenkast, niet zo doorslaggevend meer waren. Vader maakte zijn kast dus ook zelf. Dubbelwandig, voor een goede isolatie (het isolatiemateriaal was toen golfkarton); deze kast was opgebouwd uit losse kamers volgens de Mellona-korf.

Na de 2e wereldoorlog ben ik in België gaan wonen en heb de kennis van mijn vader en de liefde voor de bijen van mijn hoofdonderwijzer daarheen meegenomen. In de Vlaamse Imkersbond ontmoette ik collega-imkers met dezelfde instelling, namelijk „Hoe kunnen wij de soort verbeteren en deze verbeteringen in stand houden?“

De grote verbeteringen zijn gekomen, toen wij van de Bond uit het ziekteonderzoek centraal zijn gaan stellen. 2 x per jaar worden onze bijen op ziekte bemonsterd. Iedere afdeling heeft zijn ziektebestrijdingsteam en een microscoop. Wij constateren al jaren, dat, hoe dichter wij de Nederlandse grens naderen, hoe groter het percentage ziekteverschijnselen is, en hoe agressiever die volken soms op die bijenstanden zijn. Altijd hoorde ik op de verenigingsbijeenkomsten (ik ben namelijk ook lid van de afdeling Amby): „Onze bijen zijn gezond.“ Het eerste monster dat op een imkerscursus werd onderzocht zat echter vol Nosema!

De 2e verbetering is de stamkoningin. Wij werken niet volgens de Aalstermethode. Wij verenigen niet in het voorjaar (zieke volken met gezonde). En, wij hebben geen zwermen. Maar wij hebben wel het gehele seizoen een zwaar, gezond volk, met constante broedaanzet.

Deze methode is nu bij veel imkers al 4 of meer jaren in gebruik en jaarlijks komen er imkers bij, omdat wij deze methode propageren. Wij hebben onze ervaringen enkele jaren geleden voorgelegd aan de heer J. M. A. van Os, destijds assistent van de Rijksbijenteeltconsulent in Nederland, die het met deze methode goed eens is. Als deze methode in Nederland kan worden toegepast, dan hebben wij over 10 jaar een beter bijenbestand, aldus de heer Van Os. Ook dit jaar heeft onze ziektecontroledienst weer moeten constateren dat het hoogste percentage ziektegevallen (hoofdzakelijk Nosema) langs de grens met Nederland ligt.

Evenals de Nederlandse imkers houden wij in België bijen als hobby, en daarbij trachten wij een zo goed mogelijk resultaat te bereiken. De methode, d.w.z. de kennis om deze methode op iedere bijenstand toe te kunnen passen, willen wij graag overdragen, b.v. via uw maandblad, waardoor wij gezamenlijk tot een beter resultaat zullen komen. De rivier de Maas is geen halte-stop voor gedegenereerde en/of zieke volken. Het houden van bijen is door deze methode een aangenam betrokken zijn bij de diepere kenmerken van een bijenvolk, waardoor het imkeren een grotere betekenis krijgt.

Ing. J. A. Kuypers,
Neerharen, België

DERDE REACTIE

Aan de discussie over het rassenprobleem van de imkers over de bijen in Nederland, welke wordt gevoerd door de heren Kaltoven en Geskes, zou ik het volgende bij willen dragen. Het aanprijzen van de Carnica-bij door haar voorstanders gaat meestal gepaard met een wat negatieve voorstelling van de eigenschappen van de inheemse bij of van haar beschermers. Ook Geskes ontkomt niet geheel aan dit euvel bij zijn reactie op Kaltoven. Natuurlijk zijn er in ons land een groot aantal bijenvolken, die voor honingproductie of zachtvaardigheid, om maar enkele eigenschappen te noemen, een dikke onvoldoende zouden krijgen. Gedeeltelijk is dit te wijten aan een ondeskundige, achteloze of op alternatieve doelen gerichte behandeling door de betreffende imkers. Het is zeker niet maatgevend voor de capaciteiten, die er in onze inheemse bij schuilen.

Het overstappen van de gewone bij op de Carnica kan voor de individuele imker, die snel tot betere resultaten wil komen, een duidelijk succes zijn. Het is niet realistisch te veronderstellen dat alle imkers tot deze stap zijn over te halen. Waarom zou anders deze discussie in het Groentje plaatsvinden? Dit heeft dan tot gevolg dat de teelt van Carnica's altijd gebruik zal moeten maken van een bevruchtungsstation, hetgeen het belangrijkste ongemak en ook het zwakke punt in het telen van zuivere rassen is.

Het lijkt mij daarom onwaarschijnlijk, dat de Carnica's de inheemse bij zullen verdringen. (Dit lijkt me meer een onderwerp voor een griezelfilm). De bastaarderende invloed van de teelt van vreemde rassen in ons land op de inheemse bij heeft steeds ongevraagd plaatsgevonden. Hierin deel ik de bezorgdheid van Kaltoven en Karreman. Het zou van een goede saamhorigheid als bijenliefhebbers getuigen, wanneer de Carnica en andere rasbijen-telers blijkaven dit door hen veroorzaakte probleem serieus te nemen en niet met een schouderophalen af te doen.

Dat het bastaarderen een bedreiging van het voortbestaan van de inheemse bij is, vind ik echter een overtrokken voorstelling van zaken. Het verschijnsel vindt al lang en vrij ongemerkt plaats. Bovendien is het niet tegen te houden of terug te dringen. Het hoeft ook niet zonder meer tot een verslechtering van het inheemse ras te leiden. De Buckfast-bij is een voorbeeld van een goedgeslaagde bastaardering en ook

de ongehoorde volksterktes en honingopbrengsten van de bijen in Noord-Amerika worden verkregen met bastaarden van Europese bijenrassen. Deze resultaten werden echter bereikt door een doelbewuste en zorgvuldige selectie en dit zou weleens het punt kunnen zijn waarop de imker met inheemse bijen te kort schiet, namelijk een doelgerichte selectie van jonge koninginnen. Het zou in dit verband stimulerend werken als er meer publiciteit werd gegeven aan bereikte teeltresultaten of honingopbrengsten, zowel van Carnica's als inheemse bijen. Ook keuringen van volken in plaats van honing zou overwogen kunnen worden. Een momenteel zwaarwegend argument tegen het telen van vreemde rassen is, dat bij de import van koninginnen, noodzakelijk voor het voorkomen van in-teelt, ook grote kans bestaat bijenziekten te importeren. Een recent voorbeeld hebben wij in Duitsland gehad, waar op een gerenommeerd bijenteeltinstituut de Varroa-mijt werd geconstateerd. Een imker, die de verleiding van het illegaal importeren van jonge koninginnen niet kan weerstaan, zet wel het voortbestaan van onze bijen op het spel!

Het rassenprobleem is een probleem van de imkers, niet van de bijen; zij mijden elkaar niet bij de bruidsvlucht. Willen de imkers hun probleem oplossen, dan moeten zij door verbetering van het inheemse ras en door voortdurend selecteren de verschillen tussen de rassen verkleinen en geen bijen meer importeren. Vanuit de natuur gezien is dit een evenwichtiger situatie dan het blijven voorttelen met een import-bij en het verwaarlozen van het inheemse ras.

Dr. J. de Graaf, Boekelo

AFSLUITEND NASCHRIFT:

Alle goede dingen bestaan uit drieën. Wij constateren dat deze drie scribenten het goede met de bijen voor hebben. Aangezien het rassenprobleem duidelijk terug te brengen is op enkele principiële uitgangspunten, waarover vanzelfsprekend eindeloos heen en weer gepraat (en geschreven!) kan worden, lijkt het ons echter beter een verdergaande discussie aan de hand van de nu voldoende aangedragen stof in de afdelingsvergaderingen voort te zetten en voorlopig niet meer in de kolommen van ons Groentje.

De inzenders mogen bedenken, dat zij — in verband met de actualiteit — al ruime voorrang kregen boven de vele anderen, die vanwege een constant ruimtegebrek reeds maanden op plaatsing van hun bijdrage hebben moeten wachten.

REDACTIE

*Is de zomer
echt nat,
dan pas geeft
de heide wat.*

Reist U met uw bijen ?

**Dan uw naam en adres duidelijk leesbaar
in onuitwisbaar schrift op elke korf of kast.**

**Dat is voorschrift
en het helpt diefstal voorkomen.**

AFDELINGSNIEUWS

AKTIVITEITEN VAN DE AFDELINGEN

Afd. Groningen: 30 augustus, 14.00-16.30 uur, Bijentuin Stadspark: Open Dag.

Afd. Haarlem: 29 augustus, 20.00 uur, Scouting Haarlem: Lezing C. Pater Jzn.: „Van alles over honing“.

Afd. Hilversum: 9 september, 20.00 uur, Kantine Key: Lezing H. van de Post: „Dracht in stad en dorp.“

VRIENDELIJK VERZOEK

Vermeldt in uw Afdelingsverslag alleen gebeurtenissen en besluiten die van meer dan plaatselijk belang zijn, zodat de vele lezers in andere delen van het land en zelfs ver over de grenzen er ook iets aan hebben.

Deze beperking bevordert de leesbaarheid van het Groentje!

Voor details kunt u immers terecht in de maandelijkse AKTIVITEITEN-LIJST, de rubriek ONDERWIJS en de IMKERSAGENDA, terwijl nieuwtjes en wetenswaardigheden uit de Afdelingsbladen in GEKNIPT VOOR U bovendien nog eens extra worden belicht.

REDACTIE

AFD. AMSTERDAM. Het jaarverslag 1979 vermeldt de vermindering van één lid op een totaal van 199 in 1978. Toegezegd is, dat onze vereniging in 1982 de Floriade zal benutten om de Nationale Imkersdag te organiseren en een permanente bijstand op het Floriade-terrein te bevolken. In het kader van de Wet op de Verenigingen vond inschrijving plaats in het Verenigingsregister bij de Kamer van Koophandel, met daarbij een noodzakelijke wijziging van de Statuten. Ook dit jaar werd een cursus voor beginners onder leiding van de hr. Vermande en ons lid de hr. Dobbe (praktijk) gegeven. Van de 12 cursisten slaagden er 10. De door de hr. Vermande geleide cursus voor gevorderden werd door 10 cursisten succesvol afgesloten. Het imkerjaar 1979 zette de dalende lijn van beide vorige jaren voort. Na een echte winter, die we sinds 1963 niet meer hebben gekend, viel het voorjaar zo nat en koud uit, dat er van een koolzaadoogst nauwelijks sprake was. De zomer vergoedde iets, maar kon niet wegnemen, dat 1979 als slechtste honingjaar van de laatste tien jaar uit de bus kwam. De controles op nosema werden bij de volken, die najaar 1978 nog een aantoonbare besmetting hadden, voortgezet. Een duidelijke verbetering kon worden geconstateerd. In het voorjaar werd zelfs een verrassend laag percentage nosema gevonden bij de volken, waarbij in september 1978 stuifmeelramen werden ingehangen. De imkersoos en de tuindersoos functioneerden goed. Dit kan niet worden gezegd van de lezingen. Bij de bijzonder interessante voordrachten „Tijdrekening bij de Maya's" door dr. Botman zaten voor het merendeel bestuursleden als toehoorder. Zonder tekort te willen doen aan de inzet van enkele andere leden, werd dr. Botman gehonoreerd met het lidmaatschap van verdienste.

mevr. M. E. Post, secr.

AFD. GRONINGEN. Op 31 mei j.l. heeft de wethouder van sport en recreatie van de gemeente Groningen, de heer Westerhoff, de eerste bijenstal van de afdeling Groningen in het Stadspark officieel geopend. De wethouder was uitgenodigd, omdat de gemeente nagenoeg het gehele bedrag aan materiaalkosten, na enige aandrang onzerzijds, voor haar rekening heeft genomen. De stal is gebouwd door leerlingen van de Sibrandus Stratingh M.T.S. alhier als klasse-project. Zij hebben een mooi stukje werk geleverd. Onze landelijk vice-voorzitter, drs. Muntjewerf, heeft in zijn speech gewezen op het belang van onze bijen en de bijenstal voor het milieu, de educatie en de recreatie. Hij attendeerde voorts op de activiteiten in deze 61 leden tellende en 72 jaar bestaande afdeling. De voorzitter van de afdeling dankte daarna de sprekers, en de leerlingen van de M.T.S. Hij herinnerde voorts aan het komende 75-jarig jubileum en meende dat de afdeling zich zou kunnen beraden of dat niet een goede gelegenheid is het Hoofdbestuur te verzoeken de Nationale Imkersdag in deze stad te mogen organiseren. Verder is het vermelden waard, dat door onze afdeling op 5 december 1979 een stichting is opgericht, met o.m. het doel bijentuinen met toebehoren op te richten en te beheren. Naast de hiervoor genoemde activiteiten werkt de afdeling voorts mee aan jaarbeurzen en manifestaties om ook via die weg bekendheid te geven aan het belang van onze liefhebberij voor mens en milieu. Tenslotte en niet in de laatste plaats organiseert de afdeling samen met Haren-Paterswolde en Roden-Nietap jaarlijks de Noordelijke Bijenmarkt te Paterswolde.

A. Veenstra,
secr. Stichting Bijenteelt te Groningen.

AFD. VELD E.O. Bijen houden, dracht behouden. (zijn we op de goede weg?)

Met deze vraagstelling als uitgangspunt zullen de heren Copijn en Zonderwijk ons op de jubileumdag van de 50-jarige afdeling Velp e.o. aan het denken zetten. U bent van harte welkom om deze bijzondere dag bij te wonen, die gehouden wordt op 13 september te Rheden in het gebouw Schaerweide, aanvang 11 uur. Ontvangst met koffie vanaf 10.30. Mogelijkheden voor het gebruiken van de lunch zijn aanwezig.

M. Simon, voorz.

AFD. WINTERSWIJK. De afd. die haar 75-jarig bestaan vierde met de organisatie van een „Honing-slingerfeest" in en om de Museumboerderij „FRIKES" op 30 en 31 mei kan op een geslaagde activiteit terugzien. De opzet het publiek kennis te laten maken met de hobby-imkerij en de biologische eenheid van het bijenvolk is in alle opzichten geslaagd. Verschillende lagere en middelbare scholen bezochten ons project als aanvulling of vervanging van de biologielessen. De bezoekers werden door enkele leden in groepen via observatiekast, bijenstal, het slingeren van de honing uit de raten, de korfvlecht-demonstratie, de kraam waarin produkten afkomstig van door bijen verzamelde grondstoffen en tenslotte de boekenstand c.q. informatiestand met veel succes rondgeleid. Ter afsluiting van het geheel was er op zaterdagavond 31 mei een feestavond voor leden en genodigden. Aan de heer L. Hagedoorn werd de ver-

gulde Verenigingsspeld uitgereikt i.v.m. zijn langdurig lidmaatschap (42 jaar) en voor mevr. Hagedoorn waren er bloemen. De afd. Winterswijk heeft rade door genoemde activiteiten de liefde voor onze hobby en in het bijzonder de Natuur op een waardige wijze uitgedragen.

H. Ligtenbarg, secr.

IN MEMORIAM

Hierbij geven wij kennis van het overlijden op 4 april 1980 van ons oudste lid, de heer

Dirk van Scheijen

in de gezegende ouderdom van 99 jaar. De heer Van Scheijen was lid vanaf de oprichting der afdeling Den Helder in 1925. Ter gelegenheid van zijn 50-jarig lidmaatschap in 1975 werd hem de Verenigingsspeld uitgereikt. De laatste jaren beperkten zijn imkersactiviteiten zich tot het houden van de zwermwacht bij de bijenstand van zijn zoon, bij wie hij inwoonde en waar hij mede dank zij een voortreffelijke verzorging de leeftijd der sterken ver heeft mogen overschrijden.

Bestuur en leden
afd. Den Helder.

Hierbij geven wij kennis van het overlijden op 23 april 1980 van de heer

Gerrit Jan Masselink

op de leeftijd van 87 jaar. Ruim 40 jaar was hij lid van de afdelingen Doetinchem en Varsseveld.

Bestuur en leden
afd. Varsseveld e.o.

Op 19 mei 1980 is overleden ons geacht lid, de heer

C. J. Jonkers.

Hiermede is ons een man ontvallen die de oude korfimerij met bijzonder veel bekwaamheid uitoefende. Bescheiden, doch altijd bereid tot hulp en goede raad kenmerkte de persoon „Ak” Jonkers. Verschillende malen de grootste aanvoerder van korfvolken op de markt in Veenendaal zal ook daar de lege plaats opvallen.

Bestuur en leden
afd. Bommelerwaard.

Op 29 mei 1980 overleed ons lid, de heer

Wiecher Withaar

op de leeftijd van 77 jaar. Hij was een enthousiast imker en vele jaren een toegewijd korfimer, die op latere leeftijd overschakelde naar kasten.

Bestuur en leden
afd. Hoogeveen.

Op 8 juni 1980 overleed op de leeftijd van 50 jaar ons lid, de heer

Herre Zandberg

De Fries in ons midden was een enthousiast imker en hij was zeer bereidwillig anderen met raad en daad bij te staan. Zijn opgewekt humeur zullen wij erg missen. „Herre tige bedankt”.

Bestuur en leden
afd. Gorssel e.o.

IMKERSAGENDA

16 augustus	Bijenmarkt, Delft.
16 augustus	Bijenmarkt, Drachten.
30 augustus	Prop.-Bijenmarkt, Harlingen.
6 september	Honing- en bijenmarkt, Stadskanaal.
6 september	Bijenmarkt, Rotterdam.
6 september	Imkersdag Bijenhoudersbonden v. d. ABTB, LLTB en NCB, Veghel.
7 september	Bijenmarkt, Tessenderlo, België.
13 september	Bijenmarkt, Bussum.
13 september	Viering 50-j. best. afd. Velp/Rheden.
20 september	Honing- en bijenmarkt, Ugchelen.
27 september	Honing- en bijenmarkt, Eerbeek.
4 oktober	Honingmarkt, Zutphen.
11-12 oktober	Jaarverg. en Studieweekend Vrienden van Ambrosiushoeve, Hilvarenbeek.
25 oktober	Openb. studiedag Ned. Ver. t. Bev. d. Biol.-dyn. Landb. meth., Driebergen.
29-30 oktober	Varroa-symposium Apimondia, Oberursel, BRD.
1 november	Buitengewone Algemene Vergadering i.v.m. herziening Huishoudelijk Reglement, Wageningen.
8 november	Stichtse Imkersdag en Honingkeuring, Leersum.
8 november	Werkdag Vrienden van Ambrosiushoeve, Hilvarenbeek.
15 november	Honingkeuring Kring Overijssel-West, Kampen.

BIJENSTAND „DE BIJENKORF” sinds 1897. Ruime sortering IMKERSARTIKELEN en SPECIALITEITEN, HONINGSLINGERS enz.

Ook in HONING zijn wij ruim gesorteerd, nl. KLAVERHONING f 6,— p. kg, ZOMERHONING f 5,15 p. kg, ACACIAHONING f 6,50 p. kg, BOEKWEITHONING f 6,— p. kg. Alles inclusief B.T.W. Minimum-afname 15 kg. Bij afname van 200 kg EXTRA KORTING.

Ons magazijn is geopend van MAANDAG tot en met ZATERDAG. (Dagelijks van 8 tot 20 u.)

Alleen op donderdag zijn wij gesloten.

U kunt dan wel in onze depots terecht:

J. v. Breukelen, Dorresteiweg 4, Soest (Utr.)

J. v. Lokhuizen, Rijnsburglaan 10, Heerde (Gld.)

„DE BIJENKORF”, Hoevelakenseweg 144

3783 WK Terschuur (bij Amersfoort).

Tel. 03426-1978 - Postrekeningnr. 2622.

ATTENTIE

De inzendingstermijn van kopij en advertenties voor het Groentje eindigt op de 10e van elke maand voorafgaande aan de maand van plaatsing.

U bespaart de redactie veel werk door de kopij te typen op A4-formaat, met 1½ regel afstand en ruime marge.

Afbeeldingen maken het „Groentje” aantrekkelijker!

Tekeningen, zwart/wit foto's, kleurenfoto's, negatieven en dia-positieven zijn altijd welkom.

Wat doet het BIJENHUIS voor U

Wij hebben de ruimste sortering **Imkersartikelen** en **Slingers**.

Wij maken zelf de **kasten** en **Kunstraat** uit alleen de beste grondstoffen.

Wij leveren **Boenwas** in meerdere kleuren, **Honing** en **Mede** van de fijnste kwaliteit voor wederverkoop.

Dat doen andere handelaren ook, zult u misschien zeggen.

HET BIJENHUIS DOET VEEL MEER

Wij zorgen jaarlijks dat u relatief goedkope bijensuiker kunt inkopen.

Wij zoeken voor u steeds naar de nieuwste ideeën en publiceren hierover in het maandblad.

ONS KASTENMATERIAAL wordt vervaardigd door gediplomeerde meubelmakers.

DE KWALITEIT van onze kasten is dank zij de hoektandverbinding niet te evenaren.

DE KUNSTRAAT wordt gemaakt van uitsluitend de allerbeste kwaliteit bijenwas, op de modernste machine van Nederland.

ONZE BOENWAS bestaat o.a. uit zuivere gomterpentijn en bijenwas, en wordt door ons zelf gemaakt.

DE HONING die wij leveren is afkomstig van U en Uw collega's (onze imkers) en is daarom **ECHTE HONING**.

Dat **UW VERENIGING** een steeds dikker maandblad uitgeeft en op het gebied van cursussen, propaganda, koninginneteelt en onderzoek zeer actief is, is u natuurlijk allang bekend.

BIJENHUIS - WAGENINGEN

GEOPEND iedere werkdag van 8.00 — 12.00 uur en
van 13.30 — 17.30 uur.

's Zaterdags van 9.00 — 12.30 uur.

GRINTWEG 273, 6704 AP WAGENINGEN

Telefoon 08370 - 1 28 63, Giro 82.32.76.

Geld is vaak niet het enige probleem.

Wij helpen.

Geld werpt vragen op.

Vragen over sparen, lenen, beleggen,
hypotheeken...

De ABN is ervoor om die vragen
te beantwoorden. Om u te adviseren.
Over geld net zo goed als over
verzekeringen en vakanties. Vragen
staat vrij bij de ABN. Komt u daarom
eens praten.

ABN Bank